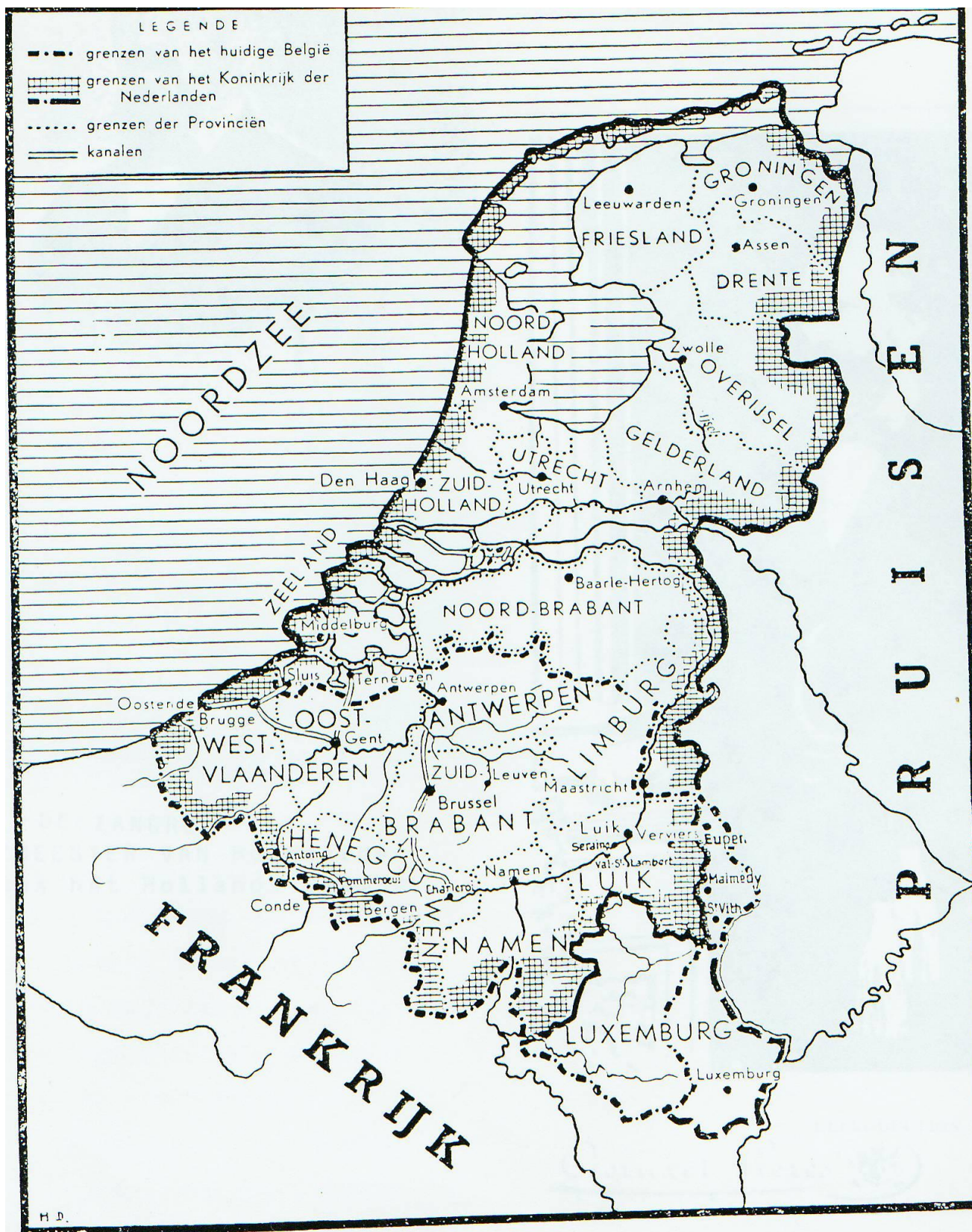

1815 -
1830

het
HOEGAARDS
CEMEENTELIJK
BESTUUR onder
HOLLANDS
BEWIND

HET VERENIGD KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

J. Ph. De Zangré
Burgemeester van Hoegaarden
tijdens het Hollands Bewind

J. Bt. Dumont

De twee aartsvijanden waarrond de ganse periode draaide.

Oud Kapittelhuis – Huis Dumont

Arendnest – Huis De Zangré

Inhoudstafel:

Kaart der Nederland	Blz	196
Huis Dumont-De Zangré		197
Inhoudstafel		198-199
Algemene inleiding		200
De Gemeenteraad		203
De Politieke strekkingen		204
Grijze Eminenties		205
De terugkeer van Napoleon		206
Het onderwijs		207
Het geschil De Zangré – Dumont		208
De waterpomp		209
Aan het hoofd van de Patriotten		210
De nieuwe Secretaris		210
De studiebeurs		211
De gemeentekas		212
't Nieuwhuys		214
Symbolen van tirannie		214
De kloosterzaak		214
Uitbreiding van Hoegaarden		215
Dumont neemt ontslag		215
In ongenade		215
Schepen Cluts in gedrang		216
Een brouwerszaak		216
Afzetting als "Expert"		217
Merkelijke vooruitgang		217
Statistieken		218
Acht tegen vier		219
Het Pompierskorps		219
De nachtwacht		219
Bouwplannen		220
De muziekharmone		220
Het huis der "Sept Fraisnes"		221
L'Union Sacré		222
De verkiezingen van 1829		223
De Burgerwacht		225
Openbare werken		225

De omwenteling	226
De patriotten aan de macht	227
Besluit	227
Geraadpleegde bronnen.	231

Algemene inleiding

Voor de Franse periode kenden wij, onder het Prinsbisdom Luik, vrij democratische instellingen en een eerbied voor de individuele rechten die groter was dan elders. Met de verordening van 1684 door Prinsbisdom Maximiliaan van Beieren, was er wel een verstrakking gekomen in het systeem en de daaropvolgende onderwerping van de plaatselijke overheden vormden ongetwijfeld één van de oorzaken van de Luikse Omwenteling van 1789.

Prinsbissschop van Luik
Maximiliaan van Beieren
1621 -1688

Maar zodra de legertroepen van de Republiek zich in onze gewesten hadden gevestigd begon men hier te lande een gemeentelijk regime in te voeren zoals dat sinds 1789 in Frankrijk bestond.

Dat laatste regime werd de laatste maal gewijzigd in het jaar VIII waardoor alle gemeentelijke gezagdragers voortaan benoemd werden en niet meer verkozen. Hoewel de bevoegdheden van de gemeenten dezelfde bleven als in 1789 en 1790 voorgeschreven was, ging *alle macht in feite over in handen van de Maire en zijn adjuncten*, terwijl de bevoegdheden van de gemeenteraden beperkt werden.

De Préfect benoemde de Maires, de adjuncten en de leden van de gemeenteraad en kon ze ook schorsen. De centralisatie had voor gevolg dat er helemaal geen plaatselijke autonomie meer was. De plaatselijke belangen moesten wijken voor de richtlijnen van hogerhand. Men was tot een systeem gekomen dat duidelijk minder “vrij” was dan vóór de Franse Revolutie.

De bestuurlijke organisatie van de plattelandsgemeenten werd onder de Hollandse tijd geregeld door de besluiten van 03-01-1818, voor o.a. de provincie Zuid-Brabant waartoe Hoegaarden behoorde. Volgens artikel 3 van dit besluit omvatte het dagelijks bestuur

- een burgemeester
- twee schepenen en een
- gemeenteraad, gekozen onder de meest ontwikkelde inwoners en de voornaamste grondeigenaars. Eénmaal per week, op een rustdag, vergaderden burgemeester en schepenen. In gemeenten met meer dan 2.500 inwoners, zoals in Hoegaarden, waren er naast de burgemeester en schepenen, nog 9 raadsleden:

- de raadsleden moesten voor
  - een derde gekozen worden uit de voornaamste grondeigenaars, d.w.z. uit de 36 meest belaste eigenaars.
  - de overige twee derden werden gekozen uit de meest notabele inwoners.

Er werd tweemaal per jaar gedurende tien dagen zitting gehouden.

- de eerste zitting begon de eerste maandag van mei en was gewijd aan het onderzoek van de rekeningen.
- de tweede zitting begon de eerste maandag van september en werd in

beslag genomen door het onderzoeken van de begroting van het jaar daarop.

Verder kon de Raad worden bijeengeroepen door de burgemeester en de schepenen, alsook door de Provinciale Staten.

- de burgemeesters werden benoemd door de Koning,
- de schepenen werden benoemd door de Gedeputeerde Staten (de bestendige deputatie van de provinciale staten)
- de gemeenteraad werd benoemd door de Gedeputeerde Staten uit een dubbeltal dat eveneens door de gemeenteraad zelf werd voorgedragen.

Al deze bestuurders werden voor 6 jaar verkozen en waren herkiesbaar. De Raad werd om de twee jaar voor een derde vervangen, één aftredend schepen met elk van de eerste twee derden en de burgemeester met het derde. Wanneer een gemeenteraadslid stierf of ontslag nam, moest de gemeenteraad een eerste en een tweede kandidaat kiezen en voordragen aan de Gedeputeerde Staten. Het was dan in feite een verkiezing door coöptatie.

De burgemeester en schepenen hadden de leiding over het toezicht op de dagelijkse ordehandhaving, het naleven van de ordonnanties, het beheer van de financiën, gebouwen en andere goederen en eigendommen van de gemeente. Betreffende uitgaven mochten ze de bijdragen van de begroting niet overschrijden of anders aanwenden. Eveneens stelden ze de akten op van de burgerlijke stand.

De gemeenteraad stelde jaarlijks de begroting op of een ontwerp van inkomen en uitgaven voor het volgende jaar. De gemeenteraad werd bijgestaan door verschillende ambtenaren:

- de secretaris
- de veldwachter
- de gemeenteontvanger
- het bureel van weldadigheid
- de commissie van de personele belastingen en die van de lotelingenlijst.

De invoering van dit regime kwam doorgaans tegemoet aan de plaatselijke belangen, zorgde voor een relatieve rust in het land en in de gemeenten het bijzonder. Wel was deze vorm van administratie zeer frater nazistisch. Nochtans zou deze toestand niet blijven duren. Willem I radicaliseerde ook op dit vlak zijn houding en werd meer autoritair. De organisatie van de plattelandsgemeenten werd hervormd door de besluiten van 23-07-1825.

Willem I
°1772 - +1843

Elk gemeentebestuur moest bestaan uit:

- een burgemeester
- twee assessoren
- een gemeenteraad van 7 tot 9 leden, wat voor Hoegaarden al het geval was.

De leden van de gemeenteraad werden nu benoemd door de provinciale staten onder de door de Raad zelf ingedragen kandidaten voor 6 jaar, waarvan één derde werd vervangen om de twee jaar.

Om deel te kunnen uitmaken van de Raad moest men:

- onderdaan zijn van het Koninkrijk der Nederlanden,
- 23 jaar oud,
- in de gemeente wonen,
- sinds één of desgevallend twee jaar in de provincie wonen,
- de verkiesbaarheidscensus betalen,
- in regel zijn met de militiewetten en
- niet onder een geval van uitsluiting of onverenigbaarheid vallen.

De burgemeester was voorzitter van de Raad en de meerderheid moest aanwezig zijn om te kunnen beraadslagen. De besluiten werden genomen bij meerderheid van stemmen, waarbij de stem van de burgemeester doorslaggevend was (tenzij bij geheime stemming).

Plaatselijke reglementen uitvaardigen was de taak van de Raad. Zij ook moesten besluiten nemen over de belastingen, de goederen en de rechten van de gemeente, evenals over de leningen, maar deze besluiten moesten naar de Staten worden gezonden en door de Koning goedgekeurd. Ook de begroting moest door de Staten worden goedgekeurd, die toelating konden geven om de kredieten te overschrijden. De Raad moest de rekeningen nazien van liefdadigheidsinstellingen en van de gemeenteontvanger, de voorwaarden bepalen voor de huur van de gemeentegoederen en voor aanbestedingen en leveringen.

De gemeenteraad besliste tevens met de goedkeuring van de Staten, welke rechtsgedingen de gemeente moest aanspannen.

De leden van de besturen der liefdadigheidsinstellingen benoemen en het aantal beampten, hun bezoldiging en hun benoeming behoorden eveneens tot de bevoegdheid van de gemeenteraad.

Tenslotte was er nog het zeer eigenaardige artikel 36 waardoor de gemeenteraad in feite erg beperkt werd in haar optreden:

“Voor alle handelingen waarbij de grondeigenaars haar kunnen hebben, moeten er een bepaald aantal uitgenodigd worden en die geven elk hun standpunt en mening te kennen.”

En er zijn inderdaad weinig aangelegenheden waarvoor in plattelandsgemeenten de grondeigenaars, die ook de meeste belastingen betaalden, geen belangstelling hadden. In plaats van verplicht te zijn om een derde van de raadsleden te kiezen uit de grondeigenaars, was er voortaan de bepaling waardoor deze grondbezitters betrokken werden, bij de door de Raad te nemen besluiten in aangelegenheden die hun aanbelangden.

Zo waren er dus nauwelijks voor de plattelandsgemeenten, waartoe ook Hoegaarden behoorde, wijzigingen.

De Gemeenteraad

Bij het einde van de Franse tijd en de overgang naar het Hollands bewind, zag de Hoegaardse gemeenteraad er als volgt uit:

- Philippe Joseph De Zangré, 37 jaar oud, Leuvenaar van geboorte, maar had een tijd op het kasteel van Lummen gewoond, waar hij de vertrouwensman was van Graaf d'Astier.
Was gemeentesecretaris van 1808 tot 1812 onder het burgemeesterschap van zijn schoonbroer Dr. Henri Van Nerum, die hij in 1812 als burgemeester opvolgde. Hij stond als rentenier vermeld en was weduwnaar van Dorothée Van Nerum.
- Henri Goetaers, 48 jaar, Hoegaardier, landbouwer en tonnenmaker van beroep. Adjunct-meier vanaf 1808 onder burgemeester Van Nerum en in 1812 onder De Zangré. Hij was de rechterarm van de "*Mayeur*".
- Henri Nijs, 68 jaar, Hoegaardier van geboorte. Was brouwer en gehuwd met Ida Finoulst. Oud Republikein en volgeling van de Franse leer. Hij zetelde al vanaf 1795 als "*Municipaal Agent in de Raad*".
- François Berwouts, 70 jaar, geboren te Hoegaarden, handelaar en ongehuwd. Sinds 1790 in de Municipale Raad en aanhanger van de voormalige Sansculotten.
- Arnold Adams, 58 jaar, geboren te Cras-Avernas, getrouwd met Marie Anne Janssens en landbouwer te Nerm. Bijzittend Municipaal Agent sinds 1795 en adjunct-meier van 1804 tot 1808 onder burgemeester Jean Baptist Van Autgaerden, de jonge. Gewezen Jacobijn.
- Jean Henri Lintermans, 48 jaar, ex-notaris en Hoegaardier van geboorte. Gehuwd met Barbe Van Nerum. Vanaf 1799 in de gemeenteraad en sinds 1812 schrijver van burgemeester De Zangré, wiens vertrouwensman hij was.
- Joseph Schoensetters, 56 jaar, tonnenmaker te Aalst. Lid van de gemeenteraad Sinds 1801.
- Libert Geedts, 60 jaar, weduwnaar van Barbe Van Nerum en hertrouwd met Françoise Dumont. Landbouwer in de "*Engel*" op de beek. Werd in 1805 tot gemeenteraadslid verkozen.
- Servais Coenegras, 50 jaar, geboren te Hoegaarden. Brouwer en getrouwd met Catherine Meugens. Gemeenteraadslid sinds 1806. Raadgever van Burgemeester De Zangré.
- Charles Falla, 35 jaar, Hoegaardier, landbouwer en herbergier. Zoon van de oud bijzittende Municipaal-Agent Jean Falla. Nieuweling in de Raad. Was getrouwd met Marie Van Cauwenbergh.
- Henri Lacourt, 48 jaar, getrouwd met Henriette Casseau. Nieuw in de gemeenteraad.
- Bernard Janssens, 27 jaar, afkomstig uit Houtem. Eveneens nieuw in de Raad.

De Politieke strekkingen

Buiten Falla, Lacourt en Janssens, die nieuw gekomen waren, zaten al de anderen al onder de Franse tijd in de gemeenteraad.

Nijs, Berwouts en Adams hadden zelfs deel uitgemaakt van de eerste nieuwe bewindsploeg onder het “*Directoire*” en de politiek van de Sansculotten tijdens het Schrikbewind gediend.

De zes overigen hebben alleen de meer gematigde periode van het “*Consulaat*” gekend.

Op 25-03-1815 kwam deze ploeg voor de eerste maal, na de verbanning van Napoleon op Elba, terug samen in 't Nieuwhuys, waar sinds 1795 de gemeenteraad vergaderde en de vlag van Orange de Franse vlag had vervangen (zie Alpaidis nr 48). Zij legden er in de Raadszaal (eerste verdieping) de voorgeschreven eed van trouw en gehoorzaamheid af aan het Hollandse gezag en de later zo fel betwiste Grondwet.

Het waren deze regeerders die de moeilijke overgang van “*Frans*” naar “*Hollands*” moesten bewerken. Gisteren nog volwaardige “*Citoyens*” en vandaag onderdanen van het Koninkrijk der Nederlanden. Op het eerste zicht scheen de Raad het nodige homogene evenwicht te vertoren om in deze uiterst moeilijke overgangperiode te slagen, maar in werkelijkheid bestonden twee gans verschillende tegen elkaar staande politieke strekkingen met in beide partijen gematigden en heethoofden.

Zo had men eerst de “*Conservatieven*”:

Met katholieke stempel, zeer gehecht aan de oude tradities en de vroegere voorrechten van het Oud-Regiem. Zij onderworpen zich aan de aanhechting met Nederland, vooral uit tevredenheid van het Franse juk te zijn verlost. Bijzonder onder de adel en de “*Bourgeoisie*” waren zij het talrijkst.

Tot de groep behoorden:

De Zangré, Groetaers, Coenegras, Geedts en Lintermans.

Men noemde ze de vijgen of “*Orangisten*” omdat ze gedwee de besluiten van de stijfhoofdige Koning Willem I uitvoerden.

Aan de andere kant had men de “*Progressisten*”:

Met liberale inslag, waarop de Franse vrijheidsgedachte een diepe indruk had gelaten. Zij waren tegen de aanhechting met Holland gekant, omdat Willem I zijn macht steunde op de theorie van het goddelijke recht, met de kerkelijke inmenging in de bestuurszaken. Zij streefden naar hervorming en Volkssoevereiniteit en werden: “*Patriotten*” of “*Radicalen*” genaamd.

Tot hen behoorden:

Nijs, Berwouts, Adams, Schoensetters, Falla, Lacourt en Janssens.

Grijze Eminenties

Buiten deze wel omschreven partijen van “*Vijgen*” en “*Patriotten*”, had men nog een derde fractie, echter niet zichtbaar, maar daarom des te gevaarlijker, omdat zij van achter de schermen werkte.

Het was de oude familiecorporatie der V-Notabele Geslachten, die tijdens de Franse Revolutie tot de conspiratie tegen de Fransen was overgegaan (zie Alpaidis nr 20).

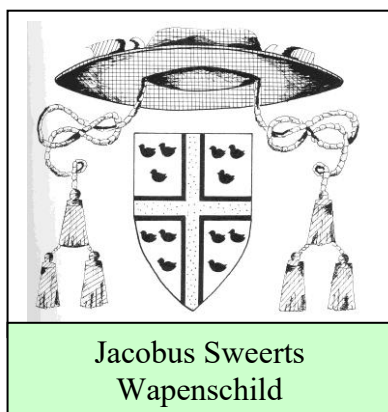
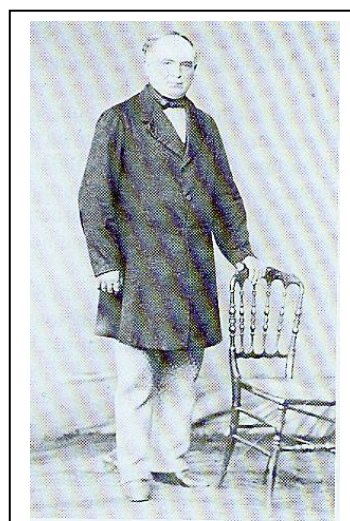
Gesproten uit de voormalige Vroedschap hadden zij de ganse 18^e eeuw beheerst tot wanneer zij door het Frans bewind werden onttroond. In 1804 waren zij gedeeltelijk en in 1808 volledig terug aan de macht gekomen en gebruikten nu alle middelen in hun bereik, om deze macht eender hoe, zo lang mogelijk te bewaren en op hun nakomelingen te laten overgaan.

Tot deze geslachten behoorden De Zangré (door huwelijk) en Lintermans (door afstamming), terwijl Coenegras in de Ereraad der Confrérie zetelde. Zij trachten op de gemeenteraad hun invloed te laten gelden, om hun doel te bereiken en stonden in principe achter de partij van de burgemeester.

Maar zowel Conservatieven als Progressisten hadden hun “*grijze Eminentie*”, een soort geheime raadgever, die de politieke teugels van zijn partij in handen hield:

- Voor de “*Vijgen*” was dat Jacobus Sweerts, pastoor van Hoegaarden
- Voor de “*Patriotten*” was het Jean Baptist Van Autgaerden, de jonge, oud Burgemeester en zoon van de revolutionaire leider, Notaris Van Autgaerden, uit het Schrikbewind.

Doch zowel Sweerts als Van Autgaerden behoorden tot de V-Geslachten (laatst genoemde door huwelijk en stond er eerder afzijdig tegenover), zodat de eigenlijke politieke strijd weer gevoerd werd tussen Sweerts en Van Autgaerden, net zoals in het verleden.

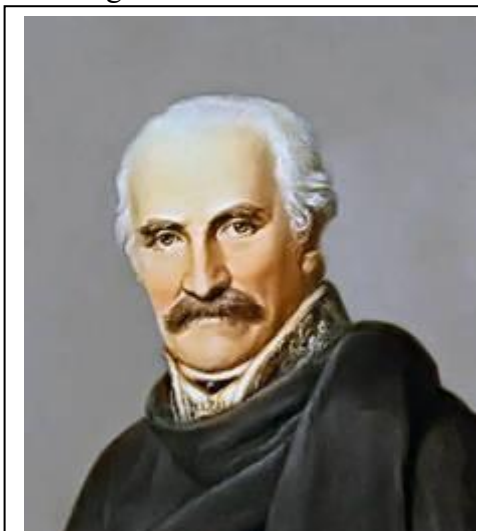

Jean Baptist
Van Autgaerden – de jonge

En zo zag de toestand en de verdeeldheid te Hoegaarden er uit bij de overgang naar het Hollands bewind.

De terugkeer van Napoleon

Toen het tot in Hoegaarden doordrong dat Napoleon uit Elba was ontsnapt en aan het hoofd van een sterk leger oprukte om zijn vijanden te verslaan, staken de oude Fransgezinden terug de kop op en vielen tegen de Orangisten uit. Alleen de tegenwoordigheid van Pruisische troepen uit het II° Korps van Blücher, weerhielden hun tot daden over te gaan.

Gebhard Leberecht von Blücher

Dr. Henri Van Nerum

In de gemeenteraad stelden bijzonder Nijs, tegen De Zangré en zijn aanhangers en voorspelde “Vijgen”.

Maar Napoleon werd te Waterloo op 18-06-1815 verslagen en plots werd alles weer kalmer.

Dr. Henri Van Nerum, oud burgemeester, en zijn aanverwante kozijn apotheker Pierre Evrard (beide uit de V-Geslachten) vertrokken dadelijk naar de plaats waar de slag had gewoed. Zij hielpen er de vele gekwetsten verzorgen en brachten allerlei herinneringen van Waterloo mee, die in de Meierij (‘t Nieuwhuys) enkele dagen werden tentoongesteld.

Ondertussen had Hoegaarden van 20 tot 23-06-1815 Pruisische troepen moeten inkwartieren. Alle grote hoeven werden aangeslagen en levensmiddelen, drank en paardenvoeder opgeëist. Soldaten bedronken zich om de overwinning te vieren en beschermden de Orangisten, die de huizen der oud-Fransgezinden gingen besmeuren. Ook de woonst van Nijs moest er weer aan geloven, terwijl het bij Van Autgaerden bijna tot een vechtpartij kwam.

De oude hartstochten waren opnieuw opgelaaid en Jean Baptist Van Nerum (kozijn van De Zangré en Lintermans en schoonbroer van Van Autgaerden), ging in 't Nieuwhuys voor de “Patriotten” een Franse vlag verbranden.

Na vertrek van de troepen trad de rust in het dorp weer in.

Het onderwijs

In 1816 werd vooral aan de verbetering van het onderwijs gewerkt, want De Zangré wilde dat de kinderen van Hoegaarden konden rekenen, lezen en schrijven.

Koning Willem I van Oranje had in de Vlaamse gewesten het “*Hollands*” als enige en officiële taal voorgeschreven ter vervanging van de boerentaal zoals hij het “Vlaams” betitelde.

Maar te Hoegaarden bleef het “*Vlaams*” in plaats van het “*Hollands*” onderwezen, terwijl de kinderen er ook Frans leerden, gezien de onmiddellijke nabijheid van de taalgrens.

Hieromtrent waren zowel Conservatieven als Progressisten akkoord, want de Hoegaardse bierhandel leefde meer van het Walenland dan van het Vlaamse en alleen de centen telden.

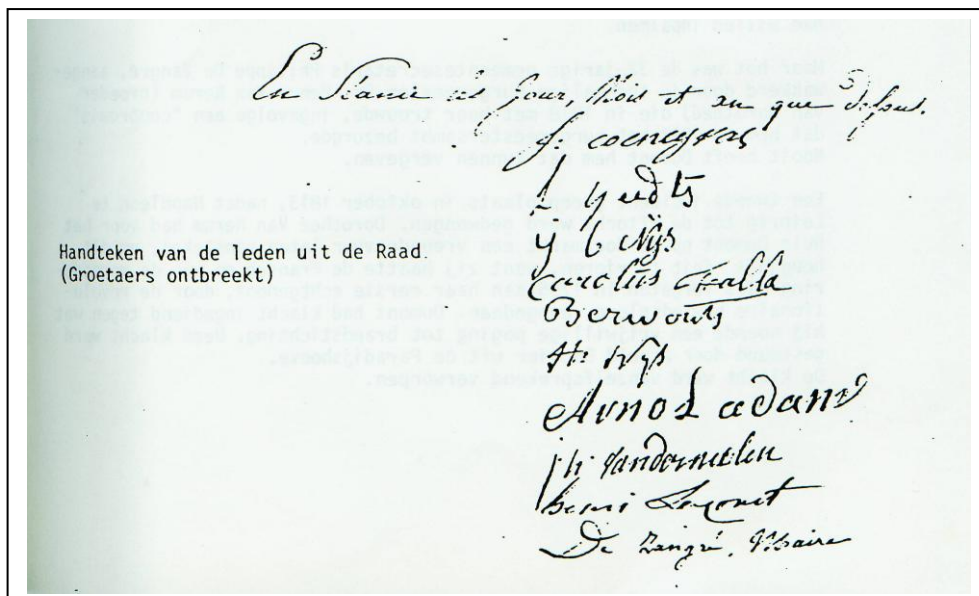
In 1816 werden ook twee nieuwe “gardes” aangeworven:

- Grégoire Moreau, 31 jaar en
- Joseph Marck, 25 jaar.

In 1817 verdwenen echter Schoensetters en Janssens uit de Raad en werden vervangen door de Progressisten:

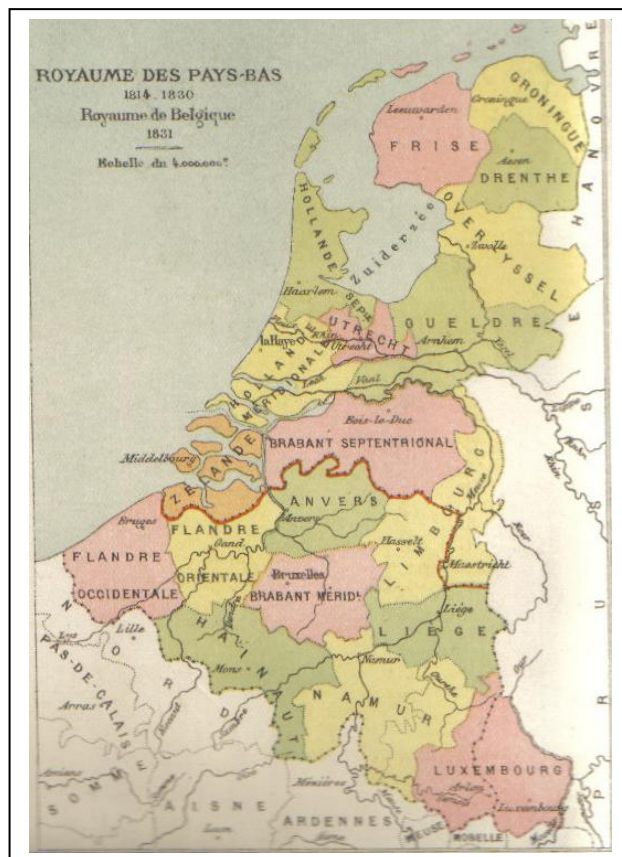
- Jean Baptist Nijs uit Nerm, 40 jaar, gehuwd met Marie Janssens en
- Jean Henri Van der Molen, molenaar, uit Aalst, 20 jaar, eerder gematigd.

Zij legden op 14-05-1817 de eed af.

Het geschil De Zangré – Dumont

Op zaterdag 01-08-1818 legde “Mayeur” De Zangré de eed af in de handen van de Graaf van Aarschot, Gouverneur en Raadgever der Staten, Ridder in de Orde van de Belgische Leeuw.

1815 — 1830/1831

1818 - 1823 Philippe-Jean-Michel
graaf van Aerschot-Schoonhoven

Dit gebeurde te Brussel in de Belle-Vuestraat bij het park. Groetaers had hem vergezeld. Bij zijn terugkeer te Hoegaarden, werd hij plechtig door zijn vrienden ingehaald, maar die dag had zijn gebuur, brouwer Jean Baptist Dumont, de zwarte vlag uitgehangen.

Jean Baptist Dumont, grondeigenaar te Hoegaarden, oud-municipaal en overtuigd Progressist, was een intieme vriend van Van Autgaerden, met wie hij complotteerde om De Zangré ten val te brengen en zelf aan de macht te komen. Dumont en De Zangré waren geburen, eerstgenoemde woonde in de oude Kapittelhuys op de Houtmarkt en de andere in het aanpalende Arendsnest, maar zij lagen met elkaar al meer dan 8 jaar overhoop, als gevolg van een liefdesrivaliteit, die grote gevolgen kreeg.

Dumont die toen 40 jaar en nog steeds vrijgezel was, dong naar de hand van zijn buurvrouw, de rijke 46-jarige weduwe van oud-griffier Antoon Balthazar Sweerts (geboren Dorothee Van Nerum, dochter van oud-schepen Notaris Joannes Van Nerum), die sinds de dood van haar man in 1808 alleen in het Arendsnest woonde, pachthof dat Dumont graag door een huwelijk had willen inpalmen.

1° Maar het was de 32 jarige gemeentesecretaris Philippe De Zangré, aangewakkerd door de toenmalige burgemeester Dr. Henri Van Nerum (broer van Dorothee) die in 1818 met haar trouwde, ingevolge een “*compromis*” dat hem in 1812 het burgemeestersambt bezorgde. Nooit heeft Dumont hem dat kunnen vergeven.

2° Een tweede incident greep plaats in oktober 1813, nadat Napoleon te Leipzig tot de aftocht werd gedwongen. Dorothee Van Nerum had voor het huis Dumont op de Houtmarkt een vreugdevuur laten aansteken, om dit heugelijke feit te vieren, want zij haatte de Fransen en was de vernedering niet vergeten in 1795 aan haar

eerste echtgenoot, door de revolutionaire bewindsploeg, aangedaan. Dumont had klacht ingediend tegen wat hij noemde een vrijwillige poging tot brandstichting. Deze klacht werd gesteund door Arnold Bouvier uit de Paradijshoeve. De klacht werd vanzelfsprekend verworpen.

3° Een derde en laatst evenement gebeurde in januari 1814. De Franse troepen hadden Tienen verlaten en de plaats geruimd voor de Pruisen onder het bevel van Majoor Hellwig, kort gevolgd door 3 Regimenten Kozakken, aangevoerd door Generaal Prins Nazischkin.

Dorothee kreeg het gedaan op voorspraak van de Tiense burgemeester J.H.H. Persoons d'Ordingen en d'Oirbeecke, dat enkele officieren in haar huis te Hoegaarden uitgenodigd werden, terwijl Russische soldaten kozakkendansen uitvoerden op de Houtmarkt onder de neus van Dumont.

De officieren beseften niet dat de vrouw van de burgemeester, hierdoor alleen haar gebuur wilde tergen. Op de binnenkoer van het Arendsnest schonk zij bier aan de soldaten, die zich bedronken en groot lawaai maakten. Onder bedreiging eisten zij zelfs de beste wijnen uit de kelder van De Zangré en bedronken zich zodanig dat zij wild en woest werden.

Door angst gegrepen vluchtte Dorothee Van Nerum uit haar huis. De Russen sliepen in het grote salon hun roes uit en verlieten 's anderdaags 's morgens het Arendsnest, na eerst nog de ruiten van Dumont te hebben uitgeworpen en de poort van 't Paradijs te hebben beschadigd.

Dumont protesteerde en legde klacht neer, maar terug zonder gevolg. Toen heeft hij de vrouw van De Zangré voor "*vieille et salle vipère*" uitgescholden. Zij kreeg bijna een beroerte van woede en overleed enkele dagen later op 14-02-1814, als gevolg van een hartaanval.

De Zangré wierp de schuld van haar dood op de rug van Dumont. Hun onderlinge vete bleef bestaan en groeide uit tot een openbare dorpsstrijd.

De waterpomp

Op de eerste zondag van de grote kermis van Hoegaarden, 08-09-1818, had burgemeester De Zangré op de Plaats (Plek) een waterpomp laten in werking stellen, ter vervanging van de oude dicht geworpen poel.

Het volk stroomde samen, vrouwen met kruiken en stopen verdrongen elkaar, terwijl de mannen in de herbergen hun weddenschap bespraken, of de pompwater zou geven of niet.

De aanhangers van De Zangré geloofden in de pomp, de anderen riepen spottend uit dat de burgemeester zou pissen als er geen water uitkwam en noemde het "*de Pispomp van de Mayeur*".

Maar het water kwam, want tussen 12 en 13 uur trad de pomp in werking. De vrouwen vulden hun emmers, kruiken en stopen, terwijl de mannen, die op het water hadden gewed, voor niets konden drinken, de anderen mochten betalen.

Die dag werd te Hoegaarden meer bier dan water verkocht.

Dumont strooide nochtans rond, dat het water ongezond was om te drinken en dat het "*pompje van niemandal*" een onvoldoende waterkracht had en een zuivere geldverspilling betekende.

De burgemeester liet begaan, de mensen werden niet ziek en de pomp bleef water geven.

Aan het hoofd van de Patriotten

Datzelfde jaar nog (1818) verdween Jean Baptist Nijs al uit de Raad en werd vervangen door brouwer Jean Baptist Dumont, 49 jaar, uit de Kapittelhuys, die samen met Groetaers de schepenfuncties bekleedde.

Vanaf dat ogenblik zou De Zangré het erg te verduren krijgen, want zijn rivaal had zich openbaar aan het hoofd van de “*Patriotten*” gesteld en uitgeroepen dat hij de “*Vijgen*” wel zou krijgen en de burgemeester kelderen.

Die dag liet hij op de Houtmarkt een volksbal inrichten, waarvoor hij nochtans de toelating had gevraagd. Hij lag in zijn venster en achter hem stond zijn kleinkozijn, de grijze Eminentie Jean Baptist Van Autgaerden. De Progressisten dansten en vermaakten zich uitbundig en richtten schimpkreten naar het Arendsnest, waar alle luiken gesloten waren.

Door het geschil De Zangré-Dumont waren twee duidelijke tegen elkaar staande groepen ontstaan,

- de aanhangers van De Zangré (Zangristen genaamd)
- de volgelingen van Dumont (Dumonkes betitelt).

De nieuwe Secretaris

In cumul met zijn burgemeesterschap verzekerde De Zangré het gemeentesecretariaat en trok hiervoor een dubbel loon.

In deze taak was hij bijgestaan door zijn aanverwante kozijn ex-notaris Lintermans, die hiervoor beloond werd en wat verder op de hoek van de Nermsche baan in d’Alcove woonde.

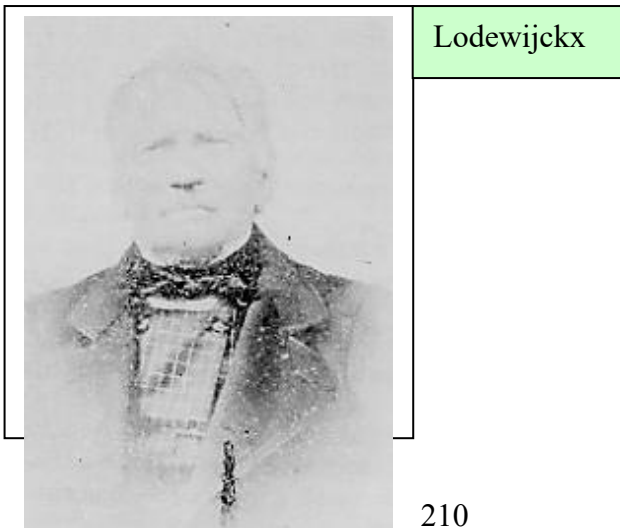
Dumont kloeg deze cumultoestand aan en eiste meteen de aanwerving van een vaste gemeentesecretaris, die geen verwantschapsbanden had met een lid van de Raad, m.a.w. de afdanking van Lintermans, met wie hij ook in onmin leefde.

Dumont had rond 1800 samen met Lintermans in de Municipale Raad gezeten en daar had Lintermans hem, ten rechte of ten onrechte in het openbaar verweten, dat hij het Kapittelhuys met zwart geld had gekocht, en dat al wie daar wonen zou, zou verdoemd zijn.

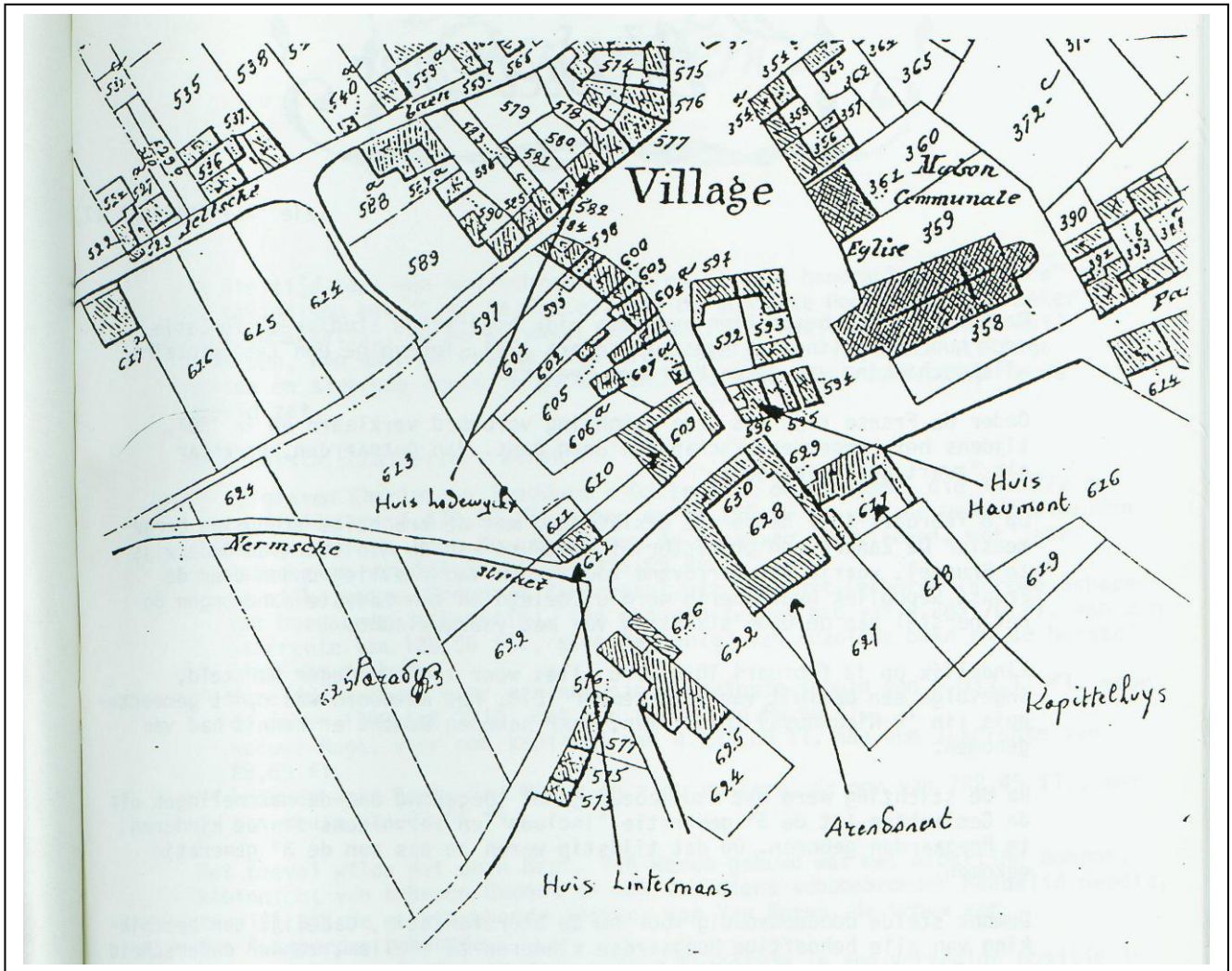
De Progressisten waren in de meerderheid in de gemeenteraad en het voorstel werd goedgekeurd, zodat Lintermans bedankt werd voor goede diensten en vervangen door François Lodewijckx, 25 jaar, zoon van de oud-Municipaal agent Henri Lodewijckx, vriend van Dumont.

De nieuwe secretaris werd op 22-01-1819 officieel benoemd.

Het betekende een nederlaag voor De Zangré en de Conservatieven, maar ook voor de V-Geslachten, die door het uitvallen van Lintermans beroofd waren van hun beste informateur.

Lodewijckx

De studiebeurs

De V-Geslachten beschikten over een rijk begiftigde studiebeursfundatie voor hun nakomelingen, ingesteld sinds 1741, als gevolg van een testamentaire wilsbeschikking van deken Henricus Sweerts.

Onder de Franse tijd was deze stichting verbeurdverklaard en in 1807, tijdens het burgemeesterschap van Jean Baptist Van Autgaerden, openbaar als “zwart goed” verkocht.

Op 06-02-1817 hadden de V-Geslachten, met de krachtige steun van burgemeester De Zangré een protestbrief gestuurd aan de Minister van Onderwijs te Brussel, waarin het eeroovend toe-eigenen van familiegronden door de Franse Republiek breedvoerig werd uitgelegd en ten eerste aandrongen op het herstel van de oude stichting van het voorgeslacht.

Eindelijk op 13-02-1819 werd alles weer zoals vroeger hersteld, als gevolg van een besluit van 26-12-1818. Het antwoord was op 't gemeentehuis (in 't Nieuwhuys) toegekomen, waar schepen Dumont er kennis had van genomen.

Na de stichting werd het studiebeursgenot toegekend aan de nakomelingen uit de V-Geslachten tot de 5° generatie “inclus” en vervolgens aan de kinderen te Hoegaarden geboren. Op dat tijdstip waren ze pas aan de 3° generatie gekomen.

Dumont stelde doodeenvoudig voor om de beursfundatie, dadelijk ter beschikking van alle behoeftige Hoegaardse kinderen te stellen, zonder onderscheid van afstamming of

geslacht. Maar hierdoor raakte hij aan een zaak, die voor de V-Geslachten heilig was en als zuiver familiebezit werd beschouwd.

Hij kreeg de ganse familiecorporatie op de hals, die hem zelf bedreigden voor het gerecht te dagen, uit hoofde van “openbare diefstal en schending van het Koninklijk besluit”.

Dumont trok zijn voorstel in, maar vanaf dat ogenblik stelden de V-Geslachten zich rechtstreeks tegen hem op en hadden gezworen schepen Dumont ten val te brengen.

De gemeentekas

In die tijd, toen men nog schreef “Nobles et très honorables Seigneurs” om te beëindigen met “C’est la Grâce”, had de gemeente Hoegaarden het zeker niet gemakkelijk, om boven water te komen. Zij moesten immers het vuil opkuisen, hen door de Franse tijd nagelaten en de vele achterstallige renten en slepende leningen af te betalen, zodat de gemeentekas diep in de schulden zat.

De grootste schuldeisers waren:

- de Graven Charles en Theodore d’Oultremont de Warfusée, die in 1772 de kapitalen van 4.479,99 florijnen en 11.199,99 florijnen aan de gemeente hadden voorgesloten, voor de aanleg van de steenweg naar Tienen, met jaarintresten van 134,39 florijnen en 335,95 fr.
- de rijke weduwe Grégoire Vandormael uit Beausart (geboren Thérèse Schepers van Hoegaarden afkomstig), die nog een tegoed had van 4.285,70 florijnen aan een jaarrente van 128,56 florijnen, voor de aanleg van dezelfde baan en de herstelling van de kerk.
- dezelfde weduwe, voor een nog niet afgeloste schuld van 6.033,16 florijnen voor de jaren 1790 tot 1814, met een rente van 88,68 florijnen.
- weduwe Rega, voor een kapitaal van 4.283,60 florijnen aan een jaarrente van 88,69 florijnen.
- brouwer Jean Baptist Van Nerum en zijn zusters, de som van 782,45 florijnen met een rente van 23,64 florijnen.

Het toeval wilde dat Jean Baptist Van Nerum gehuwd was met Albertine Dumont, kleinnicht van schepen Dumont en ook van diens schoonbroer Raadslid Geedts, terwijl bij de rechthebbende zusters van Van Nerum, de vrouw van Van Autgaerden behoorde. Hierdoor kwamen Dumont en zijn grijze Eminentie in een verveelde positie te staan.

De Progressisten, die in de meerderheid waren, drongen op de uitbetaling aan, maar er was geen geld in de gemeentekas en stelden hiervoor de burgemeester verantwoordelijk, die geen voldoende toezicht hield op zijn gemeenteontvanger en talrijke verspillingen toeliet. Zij schoven zodoende de schuld op andermans schouders en deze schuld viel neer op de gemeenteontvanger Desgranges, die tot ontslag gedwongen werd.

Maar de Progressisten beseften niet dat zij hierdoor in de kaart van de oppositie speelden, want zo gelukten de V-Geslachten erin, één van hun leden te laten benoemen.

Het was Jean Henri Dewaelheyns, herbergier in ’t Nieuwhuys en tevens kerkmeester. Hij was de schoonbroer zowel van Jean Baptist Van Nerum als van Jean Baptist Van Autgaerden en via zijn vrouw Barbe Van Nerum ook schuldeiser. Hij was in de Franse tijd Municipaal agent en gemeenteontvanger geweest, maar had tezelfdertijd tot de samenzwering tegen de Fransen behoord en maakte bovendien door zijn huwelijk, deel uit van de V-Geslachten, zodat hij bij de Conservatieven aanleunde.

Dumont had zich tegen zijn benoeming willen verzetten en aan de burgemeester verweten, dat hij bezig was de familiepolitiek van de oude Regentie terug toe te passen. Dewaelheyns was inderdaad een aanverwante kozijn van De Zangré, maar buiten de Zangristen hadden ook een paar Progressisten de kandidatuur van Dewaelheyns gesteund, omdat hij de meest geschikte was voor deze taak, gezien hij de boekhouding van de gemeente goed kende.

Van Autgaerden had Dumont echter de raad gegeven, zich niet te fel tegen de benoeming van Dewaelheyns te verzetten, maar zich eerder als “expert” op te dringen, om de gemeenteboekhouding te kunnen controleren en Dewaelheyns zo in ongenade te brengen. Dewaelheyns werd aanvaard en op 13-03-1819 officieel tot ontvanger benoemd, maar ook Dumont kreeg zijn bijkomende functie van “boekhoudingexpert” toegezegd.

Bovendien eisten de radicalen, dat Dewaelheyns een waarborg zou inzetten om niet in de fouten van Desgranges te vervallen. Deze waarborg zou bestaan uit zijn eigen onroerende goederen, voor een waarde van 500 florijnen (voorwaar een zeer hoog bedrag).

De gemeenteraad stemde met het voorstel in en de ontvanger legde op 29-04-1819 de eed af, na eerst de waarborgsakte te hebben ondertekend.

't Nieuwhuys

In juni verhoogde de eigenaar van 't Nieuwhuys (Meyery) de huurpacht tot 47,25 florijnen per jaar.

Deze eigenaar was brouwer Jacques Philippe Van Nerum, schoonvader van Dewaelheyns en ook van Van Autgaerden.

De burgemeester keurde de opslag goed, maar Dumont verzette zich door te verklaren, dat de vroegere huurprijs al meer dan voldoende was voor “een oude barak” en dat de Raad er beter zou aan doen, zo snel mogelijk een nieuw, modern en eigen gemeentehuis te bouwen, in plaats van te vergaderen waar een hoop zatlappen alle gesprekken konden afluisteren.

De burgemeester beloofde aan de bouw van een nieuw gemeentehuis te denken, maar in afwachting werd de huurverhoging goedgekeurd.

En zo werden langs weerszijden toegevingen gedaan, overwinningen behaald en nederlagen geleden.

Symbolen van tirannie

De Zangré zette ongestoord zijn taak verder. Hij meende het goed met de gemeente, maar werd niet altijd begrepen.

Hij trachtte zich zo goed als het kon onpartijdig aan te stellen maar dat was niet gemakkelijk, te Hoegaarden had en heeft iedereen immers een kleur en de burgemeester werd bij de “Vijgen” gerekend.

In 1819 schonk hij aan Hoegaarden een wapenschild, door de Heraldische Raad der Nederlanden bekrachtigt. Het blazoen droeg een Bisschopsarm met manipel en staf van goud op veld van lazuur, werd ontleend aan een oud gemeentezegel.

Doch de “Patriotten” met Dumont op kop en ingegeven door Van Autgaerden verweten De Zangré dat hij door de schildsymbolen andermaal herinnerde aan de tijd “de la tirannie des chanoines en des maudits Curés”, en beter had gedaan met dit alles te breken en een nieuw wapen te ontwerpen, waarin “le progrès et les droits de l’homme” verzinnebeeld lagen. Door deze woorden liep Dumont ongeveer in hetzelfde spoor van Notaris Van Autgaerden, en tijde van het Franse Schrikbewind.

Maar het wapenschild was er en bleef er.

De kloosterzaak

Bij het naderen van het jaar 1820 rezen weer nieuwe problemen op. De burgemeester had geholpen aan de tot standkoming van het kloosterpensionaat te Overlaar.

Coenegras, Geedts en de V-Geslachten hadden de burgemeester daarin gesteund. Maar weer kreeg hij het verwijt dat hij de duivel aan de poort van Hoegaarden had gehaald, wyl Dumont uitriep: “A bas les Curés, à bas la peste de l’humanité”.

Hierdoor kwam Geedts in conflict met zijn schoonbroer Dumont en schold hem uit voor Antichrist.

Pastoor Delfosse stichtte echter zijn pensionaat, dat later naam zou verwerven en krediet brengen over Hoegaarden.

Bij de plechtige openstelling stonden De Zangré en zijn volgelingen op de eerste rij, terwijl de “Dumonkes” ontbraken.

Uitbreiding van Hoegaarden

Op 01-12-1820 werden Bost, Overlaar en Rommersom terug bij het moederdorp gevoegd, waarvan zij sinds 1795 bij de intrede van het Frans bewind waren gescheiden, als gevolg van een onvergeeflijke administratieve fout.

Dat betekende dat nieuwe Raadsleden uit de gehuchten moesten verkozen worden om in het gemeentebestuur te zetelen.

Het waren:

- Servais Finoulst, 31 jaar, landbouwer te Rommersom,
- Jean Baptist Decoster, 45 jaar, gewezen raadslid uit Overlaar,
- Servais Cluts, 48 jaar, landbouwer en oud meier van Bost,
- Anselme Vandiest, 61 jaar, eveneens uit Bost (dat recht had op 2 raadsleden).

Al deze mannen waren doorgaans Conservatief, behalve misschien Cluts, die liberale gedachten koesterde, maar in goede verstandhouding leefde met De Zangré en Vandiest, die ofschoon Conservatief omschreven, toch progressistische gedachten had. Goedts was dat jaar in september overleden.

Deze versterking der “Vijgen” verwekte misnoegdheid bij de Patriotten, die aan de burgemeester het verwijt stuurden “boeren uit de gehuchten” in de gemeenteraad te brengen.

Dat krenkte ten zeerste Cluts die Dumont in het gezicht slingerde dat “een boer uit de gehuchten niet moest onderdoen voor een zatlap uit het dorp”.

Vanaf dat ogenblik was tussen Dumont en Cluts een ruzie ontstaan, waardoor laatstgenoemde naar de “Zangristen” overging.

Een psychologische fout van Dumont en een zegepraal voor De Zangré.

Dumont neemt ontslag

Dan gebeurde er iets gans onverwachts. Cluts, die veel aan populariteit had gewonnen werd tot schepen verkozen in de plaats van Groetaers. Dumont weigerde echter zijn benoeming te erkennen en diende zijn ontslag als schepen in.

Nu moest Dumont vervangen worden en het was opnieuw Groetaers die het schepenambt toegewezen kreeg, zodat de burgemeester door 2 getrouwen was omringd.

Rond die tijd viel ook de oude “sansculot” Henri Nijs uit en werd tijdelijk niet vervangen, waardoor de Conservatieven in de meerderheid kwamen. Gedurende een tijdje ging heter in de Raad kalm aan toe, misschien was het de stilte voor de storm.

In ongenade

En deze storm liet niet lang op zich wachten.

Gesteund door zijn grijze Eminentie, ging Dumont opnieuw ten aanval. Hij klaagde deze maal de verwantschap aan van de gemeenteontvanger Dewaelheyns met de burgemeester en trachtte hem bovendien in ongenade te brengen, door te verklaren dat de gemeentekas, sinds zijn benoeming in 1819, geen voelbare vorderingen had gemaakt en dat hij (Dumont) tijdens zijn expertise van de boekhouding meerdere onjuistheden had gevonden, zonder ze echter te willen bewijzen.

De burgemeester antwoordde hierop, dat in geval de boeken fouten vertoonden, het eerst en vooral aan de “expert” lag (en dat was Dumont) om deze te melden. Hij vroeg een blaam voor Dumont, doch het debat werd zo hevig dat Dewaelheyns, het politieke gedoe beu zijnde, in een vlag van woede zijn ontslag gaf en de waarborgakte voor de ogen van

Dumont verscheurde hem toeschreeuwend “Hier zijn de boeken, doe het zelf, dan kan je nog meer stelen”. Dumont wierp hem de handschoen toe en daagde hem uit in een duel, maar Coenegras kon dat verhinderen.

Dewaellheyns door deze belediging gekrenkt weigerde zijn functie terug op te nemen en werd in 1821 vervangen door Jean Baptist Engelberts, die later een vriend werd van Dumont.

Schepen Cluts in gedrang

In 1822 werd het 10-jarig burgemeesterschap van De Zangré gevierd, want hij was immers zijn schoonbroer Dr. Henri Van Nerum opgevolgd in 1812.

De Zangristen voelden zich in hun nopjes want het was meer dan 30 jaar geleden dat een “Mayeur” nog zo lang aan de macht was geweest.

De Progressisten streefden nochtans met alle middelen om terug een schepenzetel te bezetten en gingen nu ten aanval tegen Cluts. Zij trachten hem in opspraak te brengen door rond te bazuinen, dat de schepen zijn bevoegdheden te buiten ging en onder dezelfde hoed speelde als de burgemeester om ten nadele van de gemeenschap, deze der “Kattenkoppen” te dienen.

Diverse beschuldigingen werden door de Progressisten tegen Cluts rondgestrooid, zodat zijn populariteit hieronder leed en waardoor hij bij de volgende verkiezingen in december 1822 zijn schepenzetel kwijt speelde.

De V-Geslachten ondertussen, die de voelbare achteruitgang van Cluts inzagen, hadden de populariteit van Finoulst aanzienlijk opgedreven en aan hun leden gevraagd om voor laatstgenoemde te stemmen.

Dr. Van Nerum vooral had de verkiezingscampagne geleid en zijn talrijke vrienden warm gekregen. En ook pastoor Sweerts had in zijn predikstoel aan zijn gelovige schaapjes aanbevolen hun stem op Finoulst uit te brengen.

En het was Servais Finoulst uit Rommersom, die Cluts opvolgde en tot schepen werd verkozen, tot grote ergernis der Radicalen, want de Conservatieven waren in de meerderheid gebleven.

Een brouwerszaak

In die tijd moesten de straten van Hoegaarden regelmatig worden hersteld, wegens de voortdurende schade door de vele en zware bierkarren veroorzaakt.

Vooraf op

- de beek,

- de Vroente en

- de Stoopkensstraat, waar zich de meeste brouwerijen bevonden, hadden zich ernstige verzakkingen voorgedaan. Ook de grote steenweg Tienen-Geldenaken, die deel uitmaakte van de hoofdverbindingssbaan nr 7 van Rotterdam naar Malmédy en “Koninklijke Baan” genaamd werd, vroeg dringende herstelling.

De Minister van Waterstaat (Staat der Wegen en Waterlopen) schreef voor dat de Hoegaardse bierkarren moesten uitgerust worden met smalle wielvelgen (jantes), teneinde de schade zoveel mogelijk te beperken, door de brede velgen veroorzaakt.

De Zangré protesteerde krachtig tegen deze beslissing, bewaarde dat zelfs de brede velgen nog niet volstonden en soms meerdere paarden moesten worden ingespannen, om de zware biervrachten te kunnen vervoeren. De zaak bleef zoals voorheen.

Maar wegens de hoge herstellingskosten stelde de oppositie voor, om aan de brouwers een “vrachtgeld” op te leggen, volgens het gewicht van hun biervrachten.

Ofschoon Dumont ook brouwer was, steunde hij het voorstel. De debatten laaiden hoog op en dreven Dumont en zijn aanhangers rechtstreeks in het harnas tegen Coenegras (brouwer), Finoulst (landbouwer en huurbrouwer) en Groetaers (tonnenmaker), die tegen

het voorstel waren gekant. Zij beweerden dat het bierbrouwen de enige winstgevende industrie was te Hoegaarden en dat de brouwerstaks al hoog genoeg stond.

Het geschil werd echter beslecht in de schoot van de brouwersgilde, destijds voorgezeten door Servaes Nys, die door huwelijk tot de V-Geslachten behoorde en hierdoor de schoonbroer was van Van Autgaerden, maar ook van brouwer Jean Baptist Van Nerum, die de Gilderaad zetelde en die Nys krachtig steunde. Maar tegelijkertijd was Nys ook de neef van Dumont. (Nopens de Brouwersgilde, zie Alpaidis nr 51).

Servais Nys die geen bepaalde politieke lijn volgde, ofschoon hij gematigde Conservatieve gedachten had, oefende nochtans een zekere invloed uit op zijn oom Dumont, als gevolg van zijn functie in de machtige Brouwersgilde.

Hij leefde met hem op goede voet en kon hem overtuigen, dat al de brouwers, bierverkopers, herbergiers en cabarethouders zich tegen hem zouden keren. De Brouwersgilde won het pleit en het voorstel werd verworpen tegen de zin van Dumont, die het ganse spel een "*chantage indigne*" noemde.

Afzetting als "Expert"

Dewaelheyns had vernomen dat Dumont aan zijn vriend de gemeenteontvanger Engelberts had opgelegd, de achterstallige uitbetalingen aan de schuldeisers zolang mogelijk in de kas te houden, om die "*rijke vrekker*", zoals hij ze betitelde, "*te kloten*".

Dewaelheyns had hiervan zijn schoonbroer Jean Baptist Van Nerum op de hoogte gebracht, die in een razende woede schoot en zich op 27-12-1822 tot de gemeenteraad richtte.

Hij eiste met klem de onmiddellijke terugbetaling van alle achterstallige leningen en van een bijkomende jaarrente van 34 florijnen 38 cents, op een geleend kapitaal van 1.000 florijnen aan de gemeente gedaan, ongeveer 20 jaar geleden, wat een som maakte van 685 florijnen 70 cents.

Tevens klaagde hij Engelberts aan, die beïnvloed door Dumont, de verschuldigde sommen opzettelijk achterhiel. En tenslotte verzette hij zich hardnekkig tegen het feit, dat raadslid Dumont nog steeds als "*expert van de boekhouding*" fungeerde, ondank hij geen schepen meer was en bovendien nog tot de oppositie behoorde.

Alles wijst erop dat Van Nerum goed ingelicht was door de V Geslachten, om deze rechtstreekse fouten in de gemeenteadministratie te durven aanklagen.

De burgemeester, ten zeerste verveelt, beloofde het geval in alle ernst te zullen onderzoeken, de nodige maatregelen te nemen en de uitbetaling van de verschuldigde sommen voor te schrijven.

Hier kan de vraag worden gesteld in hoever De Zangré betrokken was in het opgesteld complot van de V-Geslachten.

De schulden werden echter pas een jaar later uitbetaald, maar Dumont werd als "*Expert*" door schepen Finoulst vervangen. Het betekende een overwinning voor de Conservatieven.

Merkelijke vooruitgang

In 1823 was Lacourt overleden, maar schijnt niet vervangen te zijn geweest. Dat jaar vaardigde de gemeente een brandreglement uit, dat als een voorbeeld mag beschouwd worden voor die tijd.

Doch Hoegaarden beschikte slechts over enkele vrijwilligers, die zich als brandblussers hadden gemeld en had gebrek aan het nodige materiaal. De Zangré beloofde dat het dorp binnenkort een echt pompierskorps zou krijgen, met uitrusting voor de blussers en met brandspuiten.

Dat jaar werd ook de eerste beraadslaging in het Vlaams geschreven, gezien enkele raadsleden geen Frans verstonden en ook omdat de overheid het zo had voorgeschreven.

De burgemeester liet regelmatig door zijn schepenen de scholen inspecteren en bracht verbetering waar het nodig was en kon.

In die periode telde

- Hoegaarden 3 schoollokalen waar les werd gegeven, terwijl er ook
- één was te Overlaar en
- één te Bost.

De jaarlijkse loting van de militie verliep zonder incidenten, met uitzondering dat die dag de herbergen om 22:00 uur dicht moesten om vechtpartijen te vermijden (zie Alpaidis nr 50).

En ook de financiële toestand verbeterde, want het jaar 1823 werd afgesloten:

- inkomsten 3.456,80 florijnen
- uitgaven 3.102,91 florijnen.

En tenslotte kregen de erfgenamen Vandormael, Rega en Van Nerum, hun jaarrenten uitbetaald voor een lening van 1.000 gulden Brabants Courantgeld, aan de gemeente gedaan voor de kasseien van de steenweg naar Gembloers en het herstel van de kerk. De Zangré had zijn woord gehouden, de andere schulden bleven hangend.

Rond die tijd verdiende:

- de burgemeester	150 fr/jaar
- de schepenen	elk 75 fr/jaar
- de secretaris	220 fr/jaar
- opwinder kerkuurwerk	33,07 fr/jaar

Rekening houdend met de tijd, waren het behoorlijke sommen, door vele andere dorpen met afgunst bekeken.

Langzaam maar zeker werkte Hoegaarden zich uit de put, wat ten goede kwam aan de burgemeester.

Statistieken

Hoegaarden telde in december 1824 3.203 zielen onderverdeeld als volgt:

- Centrum	1.453 inwoners
- Bost	379 inwoners
- Hoksem	280 inwoners
- Houtem	254 inwoners
- Nerm	220 inwoners
- Rommersom	213 inwoners
- Kerkoverlaar	162 inwoners
- Klein Overlaar	114 inwoners.

In vergelijking waren er te

- Zetrud-Lummen	1.416 inwoners
- Sluizen	1.113 inwoners
- Kuntich	1.000 inwoners
- Meldert	891 inwoners
- Goedsenhoven	602 inwoners
- Oorbeek	181 inwoners
- in de stad Tienen	8.570 inwoners

Deze statistiek werd opgemaakt door secretaris Lodewijckx, met het oog op een loonsverhoging. Door bemiddeling van De Zangré had hij ook het secretariaatswerk van de gemeente Kuntich en Sluizen bekomen en was als lid opgenomen in het Bureau der Kerkmeesters.

Lodewijckx was een voorbeeldige secretaris, iedereen was tevreden van zijn werk en niemand verzette zich tegen de gevraagde loonsverhoging. Hij bekam 250 fr/jaar in plaats van 220 fr.

Heel waarschijnlijk speelden de op gang zijnde hervormingen die in 1825 werden doorgevoerd door Koning Willem I en waarbij de Provinciale Staten bepaalden hoeveel leden de gemeenteraad mocht tellen, een grote rol.

Acht tegen vier

François Berwouts, gewezen Republikein, 80 jaar oud geworden, diende in 1825 zijn ontslag in en werd vervangen door Jean Geerts, een Zangrist.

De oppositie had zich hiertegen verzet, maar de Conservatieven waren in de meerderheid.

Op 01-06-1825 zetelden volgende leden in de Raad:

- Burgemeester De Zangré
- Schepenen Groetaers en Finoulst
- Raadsleden: Conservatieven: Coenegras, Cluts, Vandiest, Decoster en Geerts
Progressisten Dumont, Adams, Falla en Vandermolen.

De vijgen waren dus met 8 tegen 4 en voelden zich sterker dan ooit, terwijl de Patriotten en voornamelijk Dumont de laatste tijd abnormaal kalm was.

Dat jaar werd Adams als ouderdomsdeken (oudste raadslid) gehuldigd ter opvolging van Berwouts. Hij was 68 jaar geworden, zetelde vanaf 1795 onafgebroken gedurende 30 jaar in de Raad, en had niet minder dan 5 burgemeesters gediend. Ondanks Adams bij de Radicalen behoorde, hield de burgemeester een passende toespraak.

Het Pompierskorps

Op 21-10-1826 kreeg Hoegaarden zijn zo lang beloofd Pompierskorps en werd het brandreglement van toepassing, doch de burgemeester had zijn woord gehouden.

Het korps bestond uit 2 brandspuiten, bediend door 20 manschappen, allen onder het bevel van 1ste schepen Groetaers.

Dumont keerde zich tegen de instelling ervan, niet om zijn doeltreffendheid, maar omwille van de hoge kosten. En voor de eerste maal keerde een lid van de oppositie zich tegen hem, het was Vandermolen, die ofschoon Progressist, toch zeer gematigd was. Hij zegde dat Hoegaarden fier mocht zijn een Pompierskorps te hebben en prees de burgemeester voor het initiatief.

Dat viel niet in de smaak van Dumont, die vaste voet begon te verliezen en De Zangré uitschold, voor de “grootste geldverspiller uit het dorp”.

Door de hervormingen van 1825 hadden de burgemeesters uitdrukkelijk de taak gekregen effectief te zorgen voor de brandbestrijding.

De Nachtwacht

Er kwamen echter meer en meer klachten binnen, over diefstallen van vruchten en gewassen in de velden.

Op vraag van pachters en grondbezitters, werd in 1827 een nachtwacht ingesteld, doch zonder veel succes, want de dieven bleven meestal onbekend, omdat de garde Bartholomeus Strijckmans, sinds 1799 in dienst, meer dronken dan nuchter was.

Het viel de burgemeester niet moeilijk te bewijzen dat Strijckmans zat werd gemaakt in de herbergen waar Dumont bier leverde. Bij een ingesteld onderzoek ontkenden deze herbergiers echter de feiten.

Nochtans werden tegen de garde sancties genomen, terwijl dat jaar ook een politiereglement werd opgesteld.

Bouwplannen

In 1827 vierde De Zangré zijn 15-jarig burgermeesterschap en kondigde aan, dat hij aan de plannen werkte voor de bouw van een nieuw gemeentehuis.

De oude Meyery in 't Nieuwhuys beantwoordde werkelijk niet meer aan de vereisten van de tijd en bovendien bemoeilijkte het geschil tussen Dumont en Dewaelheyns (uitbater van het Nieuwhuys), ten zeerste de situatie van de burgemeester.

Doch alvorens het tot de bouw van een nieuw gemeentehuis, zou er nog veel gebeuren, want andere zaken kregen voorrang.

En zo trachtte De Zangré de kerk in 't midden van het dorp te houden.

De muziekharmonie

In 1828 werd op aanvraag van de Conservatieven een muziekmaatschappij opgericht, onder de naam "Sinte Cecilia".

Zijn kwam onder de leiding van de 26-jarige Henri Joseph Paillet, een Waal uit Crécourt onder Piétrebais.

Via zijn moeder Sweerts, stamde hij uit de V-Geslachten, was kozijn van pastoor Jacobus Sweerts en aanverwant achterkleinkozijn van De Zangré. Hij had zich als brouwer te Hoegaarden gevestigd en zich zeer volksgeliefd gemaakt.

Maar in feite waren het de V-Geslachten geweest onder dekenschap van Dr. Henri Van Nerum, bijgestaan door ex-notaris Lintermans (gewezen gemeentesecretaris) en de zakenman Constant Vandertaelen, die aan de basis lagen van de oprichting. Zij hadden hiervoor De Zangré en Coenegras warm gemaakt en het duurde niet lang vooraleer de Conservatieven voor de zaak waren gewonnen, want de grijze Eminentie pastoor Jacobus Sweerts had zijn zegen gegeven.

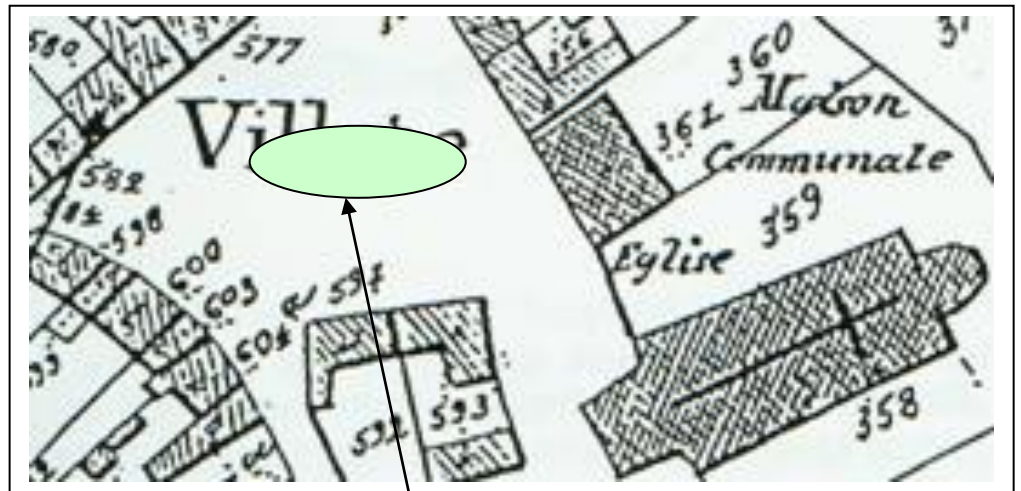
De Dumonkes, die terug wakker waren geschoten, hadden zich nochtans verzet,

- eerst tegen de naam "Sinte Cecilia" en wilden de maatschappij "Société de Musiaque de Hougaerde" noemen,
- ten tweede ook tegen de aanstelling van Paillet als voorzitter, omdat hij weer een bloedverwant was uit de V-Geslachten die de Zangristen steunden.

En nochtans was Paillet een gematigde Progressist, ofschoon hij uit Conservatieve families stamde, maar zijn sympathie voor De Zangré had hem tot vriend van de burgemeester gemaakt, zodat Paillet zonder "*Vijg*" te zijn, toch Zangrist werd. Dumont noemde het "*un nouveau jeu des calottins*".

Het huis der “Sept Fraises”

In het midden van de gemeenteplaats stond het oude huis “*Les Sept Fraises*” genaamd. Het was vroeger een eigendom van meier Depas, en had tijdens de Franse tijd al het voorwerp uitgemaakt van afbraak.

Sept Fraises.

Nu behoorde het toe aan Philippe Lambert Haine, terwijl de aanpalende schuur op naam stond van beenhouwer Bernard Van Autgaerden, verwant met de grijze Eminentie Jean Baptist Van Autgaerden.

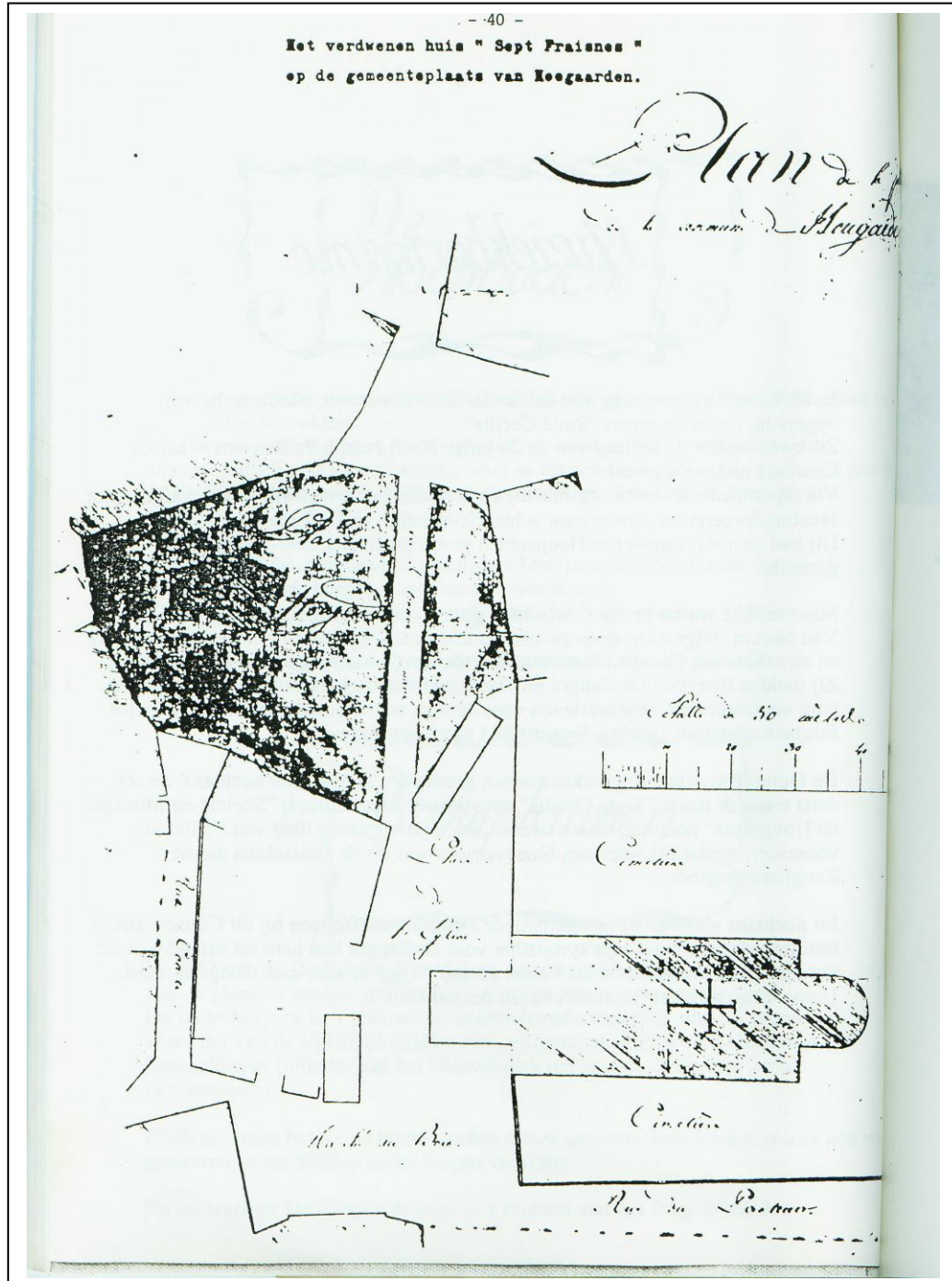
De gemeenteraad besloot op 25-08-1829 om het huis der “*Sept Fraises*” te kopen voor afbraak, om aan Hoegaarden een grote en ruime gemeenteplaats te kunnen schenken. Na veel heen en weer geloop, verklaarde Haine zich akkoord zijn huis te verkopen voor 514 gulden, maar Van Autgaerden eiste 257 gulden en 14 cents voor zijn schuur.

Dumont noemde het weer een zuivere geldverspilling uit waanzin, maar De Zangré dreef zijn wil door en betaalde de gevraagde prijs. Nochtans had de oppositie een voorwaarde gesteld, namelijk indien de gemeente het huis kocht, moest er ook een nieuwe waterpomp op de plaats komen, want de pispomp van de mayeur, amper 11 jaar oud, was onvoldoende geworden en kon slechts water leveren voor nagenoeg 50 gezinnen.

Op 17-09-1829 keurde de gemeenteraad ook 360 gulden goed, voor de bouw van een nieuwe pomp, die nu de naam kreeg van “*Blauw pompje*”, omdat zij er door toedoen van de Progressisten was gekomen.

Al deze feiten wezen erop dat gewichtige verkiezingen voor de deur stonden, en beide partijen wilden zich zo vlug mogelijk doen gelden, om aan populariteit te winnen. Daarom beloofden zij elk langs hun kant, meer dan ze zelf geven konden.

Het verdwenen huis " Sept Fraignes " op de gemeentplaats van Heegaarden.

L'Union Sacré

Op nationaal vlak hadden de katholieken (Conservatieven) en liberalen (Progressisten) sinds 1828 een unie gesloten tegen het autoritair partijdig en stijfhoofdig optreden van Willem I, die zijn macht steunde op het goddelijk recht en de Belgen als Javanezen beschouwde, als een soort van gekoloniseerd volk, dat moest gemuilband worden.

De Koning van Oranje trof een reeks maatregelen ten nadele der Belgen, miskende hun rechten en beperkte aanzienlijk hun ambten in het landsbestuur en het leger. De misnoegdheid werd algemeen en leidde tot talrijke grieven, die door het Huis van Oranje zelfs niet eens werden aanhoord.

Willem I behield de gehate Nederlandse grondwet, die alles ten voordele der Hollanders voorschreef. Niet verwonderlijk dan dat katholieken en liberalen samenspanden tegen het onrechtvaardig Hollands bewind.

De katholieken(gemattigden) streefden echter alleen naar een scheiding van het Landsbestuur, doch de liberalen (radicalen) wilden gewoonweg de afscheiding van Nederland.

Te Hoegaarden werd deze Unie niet opgevolgd en de ene zowel als de andere gingen voort met elkaar te bekampen en uit te dagen.

Terwijl De Zangré enerzijds alles in het werk stelde, om door een gematigde politiekvoering de gemeentebelangen op de best mogelijke manier te dienen, bleef hij nochtans zijn vriendjespolitiek beoefenen, hem door de V Geslachten ingegeven.

De oppositie anderzijds wilde van geen verzoening met de vijgen weten en stak het achter geen stoelen of banken dat de “Patriotten” weldra aan de macht zouden komen en de vijgen (Orangisten) buiten werpen. Zij gingen zelfs op de Houtmarkt aan het huis van burgemeester De Zangré, schimpschriften plakken. Het was hetzelfde huis waar in 1789 griffier Antoon Balthazaar Sweerts had gewoond en dat toen door de rebellen van notaris Van Autgaerden was bestormd geworden.

De gemoederen waren weer opgezweept en elkeen keerde terug naar zijn oorspronkelijk standpunt.

De verkiezingen van 1829

Katholieken en liberalen stelden beiden hun lijsten op en voerden in het kader van de algemene ophitsing tegen Oranje, een vinnige verkiezingsstrijd.

De misnoegdheid als gevolg van de begane fouten door Willem I ten opzichte der Belgen, had als gevolg dat verschillende Conservatieven naar het liberalisme overgingen.

Dat speelde te Hoegaarden in de kaart van Dumont, die nu zeker was, zijn rivaal voor goed te kunnen verslaan en de meerderheid te behalen.

Onder de slogans “Weg met Oranje – de Vijgen ter dood – Vivat de Patriotten en Dumont aan de macht”, liepen zijn mannen het dorp en de gehuchten af met enkele muzikanten en de verboden Brabantse vlag op kop, veel pinten betalend op kosten van Dumont.

De grote bijval die hij genoot, deed de katholieken nadenken. Zij stonden zonder verweer met de rug tegen de muur. De Zangré voelde zich al verslagen. Het waren dan de leden van de Raad der Geslachten, die tot een zeer bedenkelijke manoeuvre besloten. Pastoor Jacobus Sweerts riep zijn gelovige zielen op en dreigde hen te excommuniceren, zo zij voor Dumont durfden stemmen, die een schandalig leven leidde en in “concubinage” leefde.

Laat ons eerst deze “*concubinage*” nader verklaren.

Jean Baptist Dumont had in 1823 op 54-jarige leeftijd, een onwettige dochter verwekt met de 23-jarige Madeleine Ruttens, die bij hem als dienstmeid stond ingeschreven, maar in werkelijkheid zijn bijzit was en andermaal in 1829 zwanger liep van een zoon, die in november moest geboren worden en de grootvader zou worden van Paul Bail.

Dumont had laten rondbazuinen dat de natuurlijke vader onbekend was. Maar Pastoor Sweerts had in de biechtstoel de waarheid vernomen en zou nu uit de biecht spreken, om de zaak van de katholieken te dienen, wat hij als plicht beschouwde.

Toen dit aan de oren kwam van Dumont, beseftte hij maar al te goed de netelige positie waarin hij was terecht gekomen. Dadelijk liep hij naar de pastoor met het verzoek hem in het huwelijk te verbinden met de moeder van zijn kind.

Dat geschiedde op 09-09-1829, maar het was te laat, het verbod van meneer pastoor was bij de mensen, op het laatste ogenblik, ingeslagen als een bom.

De verkiezingen brachten weinig verandering. De V Geslachten hadden weer hun slag thuis gehaald.

Burgemeester De Zangré behield zijn sjerp

Finoulst en Groetaers bleven assessor (schepen).

Verkozen raadsleden: Adams, Dumont, Vandiest, Coenegras, Vandermolen en de nieuw verkozenen Henri Joseph Paillet, Falla, Decoster, Cluts en Geerts.

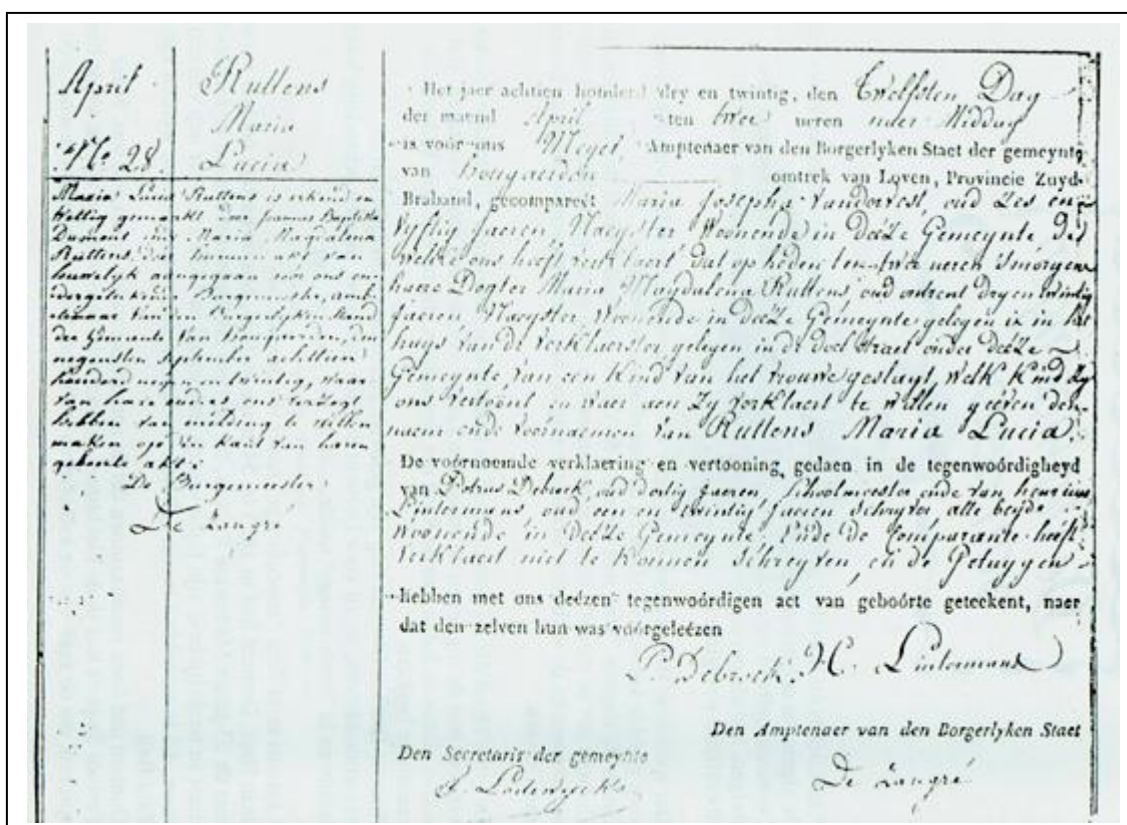
Dus 9 katholieken en 4 liberalen.

Zij zetelden vanaf 15-01-1830 en spraken allen de gebruikelijke onderstaande eed uit:

“Ik zweer trouw en gehoorzaamheid aan de Koning(Willem I van Oranje). Ik zweer dat ik het ambt van de gemeenteraad waar toe ik geroepen ben, met ijver en getrouwheid zal vervullen, in overeenstemming met de grondwet (der Nederlanden), de algemene landwetten en hetgeen mij bij het reglement van het bestuur is voorgeschreven.

Dat ik de vergadering getrouwelijk zal bijwonen en voorts alles wat in mijn vermogen is tot het welzijn van de gemeente zal aanwenden. Alsmede dat ik niets uit mijn ambt zal verklappen en van niemand enige beloften of geschenken aannemen.

Zo helpe mij God Almachtig”.

Die dag werd door Dewaelheyns in 't Nieuwhuys een banket gegeven, om de overwinning van de katholieken te vieren. Na de eedaflegging hadden Dumont, Adams en Vandermolen de Meyery verlaten.

Aan de gevel van het gemeentehuis hing zoals voorgeschreven, de vlag van Oranje uit, maar die nacht werd zij door onbekenden afgerukt en aan flarden gescheurd, terug gevonden, in een doos vol “stront” voor de poort van de burgemeester, namelijk het Arendsnest.

Enkele katholieken om zich te wreken, gingen dan het oude Kapittelhuys (woonst van Dumont), met uitwerpsels van dieren besmeuren. Van deze daad werden Jean Baptist Van Nerum en Pierre Evrard verdacht, maar er waren geen bewijzen.

Toen zwoer Dumont wraak.

De Burgerwacht

Als gevolg van een wet van 1827 werd dan eindelijk in 1830 te Hoegaarden een “Garde Civique” (Burgerwacht) opgericht, waarvan De Zangré persoonlijk het bevel nam en Paillet tot zijn adjunct liet benoemen. Als lokaal kozen zij “*t Cleyne Paradys*”, vergaderplaats der katholieken. (pastorijstraat)- later lokaal van de katholieke Harmonie. Later werd het verbouwd tot een gezinswoning.

Dit alles was het gevolg van een “prioritisme sociale”.

De burgerwacht was een kalm en zeker zijn wil door. De meeste manschappen die zich in het begin vrijwillig voor deze wacht meldden, kwamen grotendeels uit de rangen van de katholieken, maar ook enkele anderen traden toe tot de “Garde du Mayeur” zoals zij toen genoemd werd.

Openbare werken

In begin 1830 vingen eindelijk de werken aan, voor de bouw van een nieuw gemeentehuis op de Plaats (Plek). Zij werden uitgevoerd door aannemer Martin Kinnard uit Raccour, die de beste aanbesteding had ingediend. Maar in mei stopte hij al met zijn werkzaamheden, zodat een nieuwe aanbesteding diende gedaan. Wie had hier stokken in de wielen gestoken?

In augustus werd Dehoux als nieuwe aannemer aanvaard, maar in september brak de omwenteling uit en de werken vielen weer stil.

Ondertussen was de nieuwe waterpomp, na een zestal maanden, al buiten gebruik gevallen. De gemeente liet door Steveniers, Demine en Rutte, de nodige herstellingen aan het “*Blauwe pompje*” uitvoeren, voor de hoge som van 160 gulden 85 cents.

De omwenteling

Dat was hun laatste werk, want in september 1830 brak de Omwenteling uit, die zoals voorzien, een einde zou stellen aan de gehate en verkeerd ingezette en doorgevoerde Hollands Bewind.

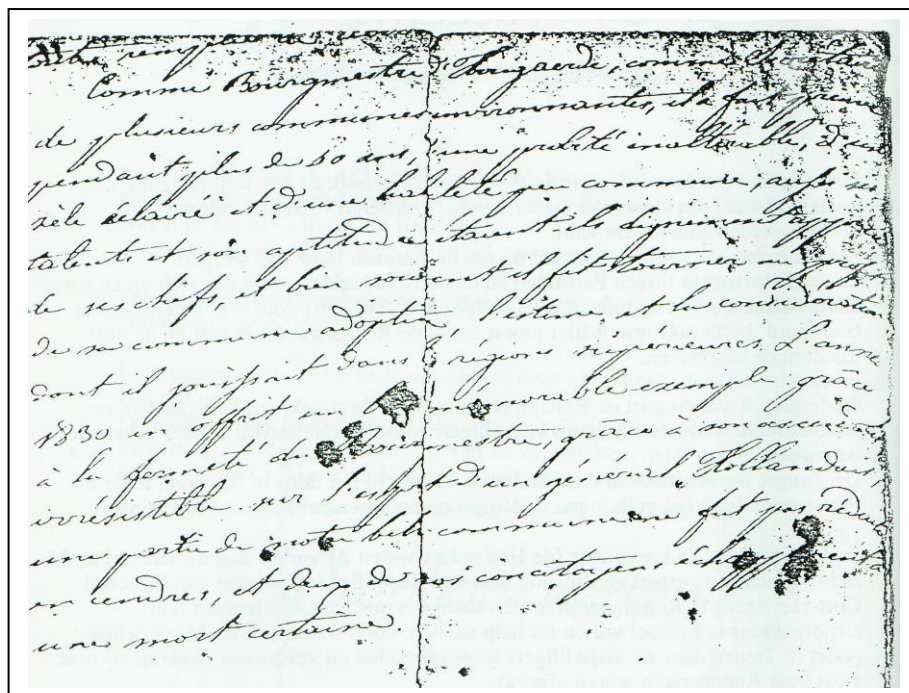
Overall rezen Vrijwilligerskorpsen op om de Bataven buiten te werpen.

De oude hartstocht tussen Patriotten en Orangisten laaiden meer dan ooit op en ten allen kanten werden de huizen der Orangisten (of Vijgen) door hun tegenstanders besmeurd. In dit oorlogsconflict moest de jonge Burgerwacht de rust en de orde trachten te handhaven.

Ondertussen was August de Behault de Cornois in de streek van Hoegaarden, de Brabantse vlag komen hijsen en vrijwilligers ronselen om de Hollanders te helpen bekampen. De Zangré trachtte door alle middelen de kalmte in het dorp te bewaren, maar de Patriotten hitsten het volk tegen de Vijgen op en uitten zelfs doodsbedreigingen.

In de avond van 28-09-1830 (de Hollanders waren de vorige dag uit Brussel in de richting van Antwerpen verdreven), kwamen de Hollandse troepen van Generaal Cort-Heyligers, te Rommersom in de velden overnachten. Zij hadden hun strijdmakkers te Brussel willen ter hulp snellen, doch waren aan de Maastrichtse poort te Tienen door de vrijwilligers tegengehouden en verdreven, waarop zij over Bost naar Rommersom waren afgezakt.

Door de fout van enkele heethoofdige Patriotten scheelde het bitter weinig, of een deel van Hoegaarden werd in brand gestoken en twee gijzelaars terechtgesteld als vergelding. En opnieuw moest burgemeester De Zangré ten goede spreken om het dorp en de gijzelaars te redden (zie afschrift).

Later werd alles hem echter slecht aangerekend, onder voorwendsel dat hij aan zijn Burgerwacht zou verboden hebben de Hollanders te helpen verdrijven, terwijl hij in werkelijkheid hun alleen het bevel had gegeven, hun post niet te verlaten om te Hoegaarden de rust te bewaren.

De patriotten aan de macht

Na de verdrijving van de Hollanders uit Brussel en andere steden, werd op 04-10-1830 een Voorlopig Bewind ingesteld en de Belgische Onafhankelijkheid uitgeroepen. Ondertussen achtervolgden de vrijwilligers de vijand in de richting van het Noorden en einde van het jaar waren de Bataven overal uit het land verdreven, behalve te Maastricht en Antwerpen.

Voor de personen die vóór 1795 waren geboren, was het niet gemakkelijk, want op 35 jaar tijd, hadden zij 4 nationaliteiten gehad:

- eerst Luiks onderdaan ten tijde van het Oud Regiem,
- dan Fransman onder het Schrikbewind en Napoleon,
- vervolgens Zuid Nederlander, onder het Huis van Oranje-Nassau en
- nu Belg in het nieuw Vaderland.

Niemand wist niet goed meer wat.

Nieuwe verkiezingen werden op 22-10-1830 in alle gemeenten van het land voorgeschreven, om de Orangisten en Vijgen buiten het bestuur te houden. Dit moest gebeuren volgens de richtlijnen van het decreet van 08 oktober, een decreet dat bestempeld werd als “*de eigenlijke bevrijdingskeure*” van de Belgische gemeenten. Er moesten terug raden komen volgens de principes van een revolutie, die bij het volk was ontstaan en zijn belangen wou dienen. De notabelen moesten onmiddellijk worden bijeen geroepen voor de aanwijzing van de burgemeester, schepenen of assessoren en raadsleden.

Zij die een directe belasting betaalden van 20 florijnen (voor gemeenten van 3.000 tot 5.000 inwoners) en zij die een vrij beroep uitoefenden (artsen, notarissen, onderwijzers, enz....) werden als notabelen, dus als kiezers beschouwd.

Zij moesten samenkomen onder voorzitterschap van de ouderdomsdeken, bijgestaan door de 4 grootste belastingsbetalers, die fungeerden als stemopnemers.

Via geheime stemming en bij betrekkelijke meerderheid van stemmen moesten de nieuwe gezagdragers worden aangewezen.

De processen-verbaal van deze verrichtingen en de klachten moesten aan de provinciegouverneur worden overgemaakt. De slotbepaling van artikel 9 was een staaltje van revolutionaire bijriek “*Zodra de bevoegde overheid die heeft ontvangen, gaat ze op eigen verantwoordelijkheid over tot de uitvoering ervan, zo ze dit verzuimt, wordt de uitvoering toevertrouwd aan de ijver van alle goede patriotten*”.

Besluit

Het Hollands Bewind, dat de overschakeling was geweest tussen de Franse tijd en de Belgische Onafhankelijkheid was voor Hoegaarden, buiten enkele werken van openbaar nut, zeker geen succes.

Gedurende 15 jaar hebben beide partijen, de ene misschien wat meer dan de andere, niets anders beoogd, dan elkaar in de hoek te drijven en in ongenade te brengen, waardoor zoveel goede bedoelingen effenaf gekortwiekt werden. Maar wat is politiek anders dan een persoonlijke greep naar de macht, uit eigen winstbejag en dat hadden zowel Dumont als De Zangré al te goed begrepen.

Te Hoegaarden ging het bijzonder hard tegen hard. De Zangré voelde zich bedreigd en Dumont waande zich oppermachtig.

De V Geslachten waren, als gevolg van de laatste gebeurtenissen, eveneens verdeeld en bleven deze maal afzijdig, wat voor de burgemeester nadelig zou uitvallen.

Tijdens de eerste algemene zitting werd De Zangré terug verkozen, met amper 3 stemmen meer dan zijn rivaal Dumont, maar toen de uitslag bekend geraakte, brak er vanwege de Patriotten bijna een opstand uit.

Ziehier het verloop van de feiten, volgens een protestbrief van Van Autgaerden en waarvan hierbij een afschrift.

Op 22 -10-1830 werden zoals voorgeschreven, de inwoners uit Hoegaarden, opgeroepen, voor de verkiezing van de nieuwe burgemeester, assessors(schepenen) en raadslieden.

Het volk gaf gehoor aan de oproep, maar tot hun grote verbazing werden verschillende kiezers door De Zangré niet toegelaten en teruggestuurd, zonder afroep te hebben gedaan voor de kiesgerechtigden.

Op eigen initiatief sloot hij het kiesbureau en dat op een ogenblik dat nog verschillende personen hun stembrief moesten indienen en verbood hen dus hun stem uit te brengen. Bij deze onregelmatigheden ging er tussen de tegenwoordigen een gewoel op, die met aandrang en bijna eenparig Jean Baptist Dumont als nieuwe burgemeester eisten. Ondanks deze “*intrige*” behaalde De Zangré slechts 3 stemmen meer dan Dumont.

Toen vroegen de inwoners om de verkiezing nietig te verklaren en tot een nieuwe te laten overgaan, enige mogelijkheid om de gemoederen tot bedaren te brengen.

Onder de grootste wanorde, dwang en doodsbedreigingen moest De Zangré ontslag nemen, ten voordele van Dumont, die door Van Autgaerden naar de burgemeesterszetel werd geleid.

Het volk was zodanig opgezwepen en woedend, dat al het goede dat De Zangré gedurende al die jaren had gedaan, plots vergeten was en dat hij samen met enkele getrouwen, waaronder Jean Baptist Van Nerum, Pierre Evrard en Servais Coenegras tijdelijk het dorp moesten verlaten, omdat hun leven in gevaar verkeerde. Zij stonden op de lijst van de “Orangisten” en werden als vijanden van de Staat beschouwd.

Laat ons nu onder voorbehoud, de protestbrief van Van Autgaerden wat nader ontleden:

Hij was ondertekend door:

- Jean Baptist Van Autgaerden, Pierre Lowet, J.H. Paillet, M.Cypers, F. Van Nerum, S.N. Dotremont, J. Doutremon, Petrus Vanex, J.B. Nys, Jan Ongelegen, Ph. Genneré, H. Maes, Cl. Van Ex, J. Dumont, Servaes Nys, Clement Carcan, L. Van Hagendoren, H. Van Hagendoren, H. Falla, J.B. Stockmans, J.H. Vandemolen, Gillam Schoensetters, Henry Van Autgaerden en nog twee onleesbare handtekeningen, met vermelding “*de ondergetekenden zijn bereid, zo nodig, onder eed de waarheid van huidig schrijven te bevestigen*”.

Wat valt van dit alles te denken?

In de veronderstelling dat Van Autgaerden de waarheid schreef en de feiten niet opgeblazen heeft uit politiek belang, dan beging De Zangré, zeker een grote fout en is het niet verwonderlijk dat mannen van eer zoals Paillet, Servais Nys en Francis Van Nerum (allen uit de V-Geslachten) en nog anderen de brief ondertekenden. Het is immers niet denkbaar dat bepaalde personen, afgezien misschien van een paar fanatiekers een valse verklaring zouden gestaafd hebben.

Wellicht vreesde De Zangré voor zijn burgemeesterschap en zag hij in de gerechtigden, die hij terugstuurde, alleen aanhangers van Dumont.

Maar de handtekens van Servais Nys en F. Van Nerum, schoonbroers van Van Autgaerden, laten vermoeden dat zij, meegesleept door de gebeurtenissen, naar de Patriotten waren overgeheld, niet zozeer omdat ze Dumont gezind waren geworden, doch wel omdat zij geen onrechtvaardigheid duldden, wat wijst op een zekere verdeeldheid in de rangen van de V Geslachten.

Uiteraard moet ook in overweging genomen worden dat de Unie van de oppositie vanaf 1828 tegen het gevoerde beleid van Koning Willem I om samen “*de vrijheid in alles en voor allen*” te eisen, ook bij deze politiekbewuste Hoegaardiërs een grote rol zal gespeeld hebben om hun houding te bepalen.

Dit wil zeggen dat naast de lokale belangen van personen en groepen te Hoegaarden, de gemeenschappelijke strijd tegen de vijand “*Koning Willem*” van zowel liberalen als katholieken, de houding bepaalde van sommige Hoegaardiërs.

De patriotten waren te Hoegaarden volledig heer en meester geworden en het hoeft niet gezegd, dat er het laatste uur veel patriotten waren bijgekomen.

De nieuwe gemeenteraad die het bewind overnam zag er uit als volgt:

- Jean Baptist Dumont	61 jaar	Burgemeester
- Jean Baptist Van Autgaerden	53 jaar	assessor
- Pierre Lowet	34 jaar	assessor
- Jean Henri Vandermolen		oud raadslid
- Jean Baptist Nys	54 jaar	raadslid
- Anselme Van Diest		oud raadslid
- Jean Baptist Fourie	48 jaar	raadslid
- Jean Baptist Dumont	46 jaar	raadslid(kleinneef van de burgemeester)
- Clement Carcan		raadslid (Overlaar)
- François Lodewijckx		gemeentesecretaris
- Jean Haumont	32 jaar	Ontvanger

(En de ontvanger Engelberts, naar de Directe Belastingen en Accijnzen overging en vervangen werd door Jean Haumont, 32 jaar, winkelier en geboorteling van Dumont (zie familie Haumont in Alpaidis nr 26))

Het was een gans nieuwe ploeg met alleen Patriotten, die het oude gedoe volledig wilden weren en een nieuw radicaal stelsel opbouwen.

Opvallend is dat Adams, niet gekozen werd, terwijl de twee assessors toevallig of niet tot de V-Geslachten behoorden.

Maar een feit stond vast, Dumont had zich na 20 jaar, eindelijk op zijn rivaal gewroken, Dank zij de onverwachts uitgekomen omwenteling

De samenstelling van de nieuwe bewindsploeg had toch een reukje. Zo de Progressisten zich vroeger verzet hadden tegen de bloedverwantschap in de gemeenteraad (de gevallen Lintermans en Dewaelheyns), dan pasten zij nu dezelfde regel toe. De burgemeester Dumont, het raadslid Dumont en Van Autgaerden waren onderlinge kleinkindjes, terwijl de nieuwe benoemde gemeenteontvanger Haumont de schoonbroer was van secretaris Lodewijckx en de oom van Nys.

Maar ofschoon Dumont tot burgemeester werd verkozen, was hij dat slechts met naam (nominaal), terwijl de werkelijke burgemeester Jean Baptist Van Autgaerden was. Zo staat uitdrukkelijk in de schriften vermeld.

Van Autgaerden had Dumont als politieke speelbal gebruikt om zichzelf aan de macht te brengen. Hij liep in het spoor van zijn vader.

De nieuwe gemeenteraad van 1830 werd door het volk “ *de Raad der Tisten*” genaamd, want er zetelden niet minder dan 5 Jean Baptisten in. En het was met deze “*Tisten*” dat te Hoegaerden de Belgische Onafhankelijkheid begon.

Geraadpleegde bronnen.

De registers der Beraadslagingen van de Hoegaardse Gemeenteraad en hiervoor al onze dank aan de Heer J. Cipers, gemeentesecretaris.

Alle persoonlijke memorieschriften van Dr. Jean Baptist Van Nerum:

- zoon van brouwer Jean Baptist Van Nerum
- neef van Jean Baptist Van Autgaerden, J.H. Dewaelheyns, Sevaes Nys, P. Evrard en raadslid Dumont
- kleinzoon van Dr. Henri Van Nerum, J. Ph. De Zangré en J.H. Lintermans
- achterkleinkozijn van burgemeester Dumont, pastoor Sweerts en Pierre Lowet.

Door zijn veelvuldige verwantschap kon hij het maar al te goed weten en wij zijn hier de overleden heer Henri Quinot, die ons het archief van Dr. J.B. Van Nerum schonk, ten zeerste erkentelijk.

- Archief Dumont, ons geschonken door de Heer Paul Bail, die zo droevig om het leven kwam
- Archief der V-Geslachten

Hubert Van Nerum (voor tekst en inhoud)

M. Dodion (voor verificatie)

Mevr Engels-Fumier (voor lijst der mandatarissen)

1989-1990